

UZAKDOĞU'DAN ESEN RÜZGÂR (1960): GÜNEY KORE'DEKİ GENÇLİK HAREKETİNİN TÜRKİYE'DEKİ YANSIMALARI

BLOWING WIND FROM THE FAR-EAST (1960): THE REFLECTIONS IN TURKEY OF YOUTH MOVEMENT IN SOUTH KOREA

Asil KAYA*

Geliş Tarihi/Received:29.11.2020

Kabul Tarihi/Accepted:22.05.2021

KAYA, Asil, (2021), "Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları", Belgi Dergisi, S.22, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2021/II, ss. 555-588.

Öz

1948 yılında Güney Kore Devlet Başkanlığı görevine Syngman Rhee'nin seçilmesiyle birlikte ülkede yeni bir siyasal süreç başladı. Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) öncülüğündeki Batı Bloğu'nun desteğiyle Güney Kore Devlet Başkanı seçilen Rhee, Kuzey Kore ile girişilen savaşta bu desteği daha da sağlamlaştırdı. Nitekim bu durum bir yandan Rhee'nin diğer seçimlerden de zaferle çıkmasını sağlarken, öte yandan sağladığı aşırı özgüven nedeniyle Rhee'yi keyfi yönetime sevk etti. Rhee'nin keyfi tutumu, Güney Kore'deki rejimi totalitarizme sürüklüyordu. Ayrıca ekonomideki kötü gidişatın da etkisiyle halk nezdinde Rhee'ye yönelik tepkiler giderek artıyordu. 12 yıllık Rhee iktidarının yıprandığı bir süreçte gerçekleştirilen seçimlere "hile" karıştırıldığı iddiası, ekonomik olarak güç koşullar altında yaşarken, totaliter yönetim anlayışının keyfiliğiyle karşı karşıya kalan gençlerin protestosuna neden oldu. İktidarın protestolara yönelik sert tutumu, hareketin etkisini beklenmedik bir şekilde arttırdı ve süreç, Rhee'nin istifasıyla gençler açısından "zafer"le sonuçlandı. Güney Kore'deki hareketler, gerek siyasal gerekse ekonomik olarak benzer bir süreç yaşayan Türkiye'de büyük bir ilgiyle takip ediliyordu. Özellikle Demokrat Parti (DP) iktidarı, Güney Kore'deki hareketlere temkinli yaklaşırken, muhalifler ise açıkça destek veriyorlardı. Öyle ki İstanbul Üniversitesi Tıp Talebe Cemiyeti Kongresi'nde Güney Kore'deki gençlere destek mesajları veriliyordu. Neticede Güney Kore'de Rhee iktidarının devrilmesi, Türkiye'deki gençler üzerinde "ümit verici" bir etki yaratmış olmalı ki aynı günlerde DP iktidarının sonunu getirecek yeni bir gençlik hareketinin fitili ateşleniyordu. Bu çalışmada Güney Kore'de yaşanan gençlik hareketini doğuran sebepler, hareketin gelişim süreci ve sonucunun yanı sıra söz konusu hareketin Türkiye'de uyandırdığı yankılar ve Türkiye'deki gençlik hareketleri üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Dönemin ulusal ve uluslararası çaptaki yayın organları başta olmak üzere, kitap ve makale gibi bilimsel çalışmalara ilaveten bu döneme ilişkin hatırat çalışmanın ana kaynakçasını teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güney Kore, Türkiye, Demokrat Parti, Gençlik Hareketleri.

* Dr, asilkaya@msn.com, İzmir, (<https://orcid.org/0000-0003-2593-5622>).

Abstract

With the election of Syngman Rhee as President of South Korea in 1948, a new political process began in the country. Elected President of South Korea with the support of the US led Western Bloc, Rhee reinforced this support in the war with North Korea. As a matter of fact, while this situation enabled Rhee to win the other elections, on the other hand, due to the excessive self-confidence she provided, it led Rhee to arbitrary rule. Rhee's arbitrary attitude was driving the South Korean regime into totalitarianism. In addition, with the effect of the bad course of the economy, public reactions to Rhee were increasing. The claim that "cheating" mixed in the elections during a period when the 12-year Rhee rule was worn down, led to the protest of the young people who were faced with the arbitrariness of the totalitarian rule while living under economically difficult conditions. The government's harsh stance on the protests unexpectedly increased the influence of the movement. As a matter of fact, the process resulted in a "victory" in terms of the youth with Rhee's resignation. Movements in South Korea, both political as well as economic in nature a similar process living was being followed with great interest in Turkey. Particularly, while the Democratic Party (DP) government was cautious to the movements in South Korea, the opposition was openly supporting them. In fact, support messages were given to the youth in South Korea at the Congress of the Istanbul University Medical Student Association. As a result, overthrow of Rhee government in South Korea, on young people in Turkey "promising" it must have an impact. Because, on those same days, a new youth movement that would bring the end of DP rule was ignited. In this study, the reasons for the youth movement in South Korea, the development process and result of the movementi also echoes that the movement aroused in Turkey and impact that on youth movements in Turkey were discussed. Especially the national and international media of the period, Scientific studies such as books and articles and the memoirs that related to the period in question constitute the main bibliography of the study.

Keywords: *South Korea, Turkey, Democratic Party, Youth Movement.*

GİRİŞ

Gençlik hareketleri, ortaya çıktıkları ülkelerin siyasi, ekonomik ve sosyal durumlarına bağlı olarak gelişmektedirler. Bu nedendir ki ülkelerin siyasi, ekonomik ve sosyal durumları hakkında önemli ipuçları vermektedirler. Üstelik “*muhaliif*” karaktere sahip olmaları sayesinde ülkelerin kompozisyonunu değiştirici etkiler de yaratmaktadır. İnsanlık tarihsel süreç içerisinde böylesi gençlik hareketlerinin birçok örneğine tanıklık etti. 1960 yılının ilk yarısında, Güney Kore'de meydana gelen ve yıllar sonra “*Bahar Taarruzu*”¹ adıyla anılacak olan hareket de bu örneklerden biridir.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden 3 yıl sonra bağımsızlığına kavuşan Güney Kore'nin siyasal, ekonomik ve sosyal gelişmelerinde ortaya çıkan aksaklıklar, 1960 yılının Mart ve Nisan aylarında özellikle genç kesim arasında güçlü bir muhalefete neden oldu. Bu muhalefet, zamanla geniş kesimlere yayılan ve sürekli hale gelen eylemlere dönüştü. Güney Kore'de iktidarın, muhalefeti bastırma yöntemi olarak “şiddet”e başvurması, gençler ile iktidar arasındaki ayrılığı daha da derinleştirdi. Zira bu ayrılık peyderpey “*direnış–teslim*” eksenine oturmaya başladı. Nihayetinde Güney Kore'deki süreç, iktidarın aleyhine işlemiş ve yaklaşık 40 gün süren mücadele, “*muhaliiflerin zaferi*”yle son bulmuştu.

Benzer siyasi, ekonomik ve sosyal süreçlerden geçmekte olan ülkelerde söz konusu alanlarda bir etkileşim meydana gelebildiği göz önüne alınırsa, Güney Kore'deki gençlik hareketinin bu hususta Türkiye için örnek teşkil ettiği söylenebilir. Türkiye'deki muhalifler tarafından yakından izlenen bu hareketin “*başarı*” sağlamaya başlaması, Türk muhalifler üzerinde güdüleyici bir rol oynadı. Nitekim Güney Kore'de iktidarın devrildiği günlerde, Türkiye'deki iktidarın sonunu getirecek benzer bir gençlik hareketi filizleniyordu. Böylece Güney Kore'deki gençlik hareketinin önemi yalnızca iktidarı devirmiş olmasıyla sınırlı kalmıyordu.

A. GÜNEY KORE'DEKİ GENÇLİK HAREKETLERİNİN GELİŞİMİ

1. GÜNEY KORE'DE GENÇLİK HAREKETLERİNE YOL AÇAN SİYASİ SÜREÇ:

1948'DEN 1960'A RHEE İKTİDARI

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ABD'nin kontrolü altına giren Güney Kore, 1948 yılındaki seçimle normalleşme sürecine girdi. Birleşmiş Milletler (BM) müşahitlerince yakından takip edilen ve “*demokratik nizam*” içerisinde gerçekleştirildiği rapor edilen seçimlerde,² yıllardır verdiği mücadeleyle Kore'nin bağımsızlık taleplerini dünya kamuoyunun gündeminde tutan Syngman Rhee, Devlet Başkanlığı'na seçildi.³

1 Sami Kohen, “Bahar Taarruzu”, Milliyet, S.14163, (17.04.1987), s.5.

2 Ömer Sami Coşar, “Bir Diktatör Devrildi”, Milliyet, S.3581, (28.04.1960), s.3.

3 Rhee, 1910 yılından önce Kore'de hüküm sürmüş olan bir ailenin ferdi olarak 1875 yılında doğdu. Konfüçyus öğretisiyle yetiştirilen Rhee, Amerikan misyonerleriyle ilişkileri sayesinde İngilizce öğrenmiş, böylelikle önce Batı dünyasını, ardından özgürlük ve bağımsızlık gibi Batı felsefesinin temelini oluşturan değerleri keşfetti. Batı felsefesini gün geçtikçe daha içselleştiren Rhee, 20. yüzyılın ilk yıllarında Kore'de imparatora karşı gelişen öğrenci eylemlerini tahrik ve teşvik ettiği gerekçesiyle hapis cezasına çarptırıldı. Ancak 1904 yılında Kore'nin Japonlar tarafından işgali edilmesi üzerine affedilerek serbest kaldı. Serbest kaldıktan sonra yarım kalan eğitimini tamamlamak üzere Amerika'ya giden Rhee, George – Washington, Harvard ve Princeton üniversitelerinden diploma olarak “Felsefe Doktoru” unvanı kazanmıştır. Amerika'da altı yıl kaldıktan sonra Kore'ye geri dönmüşse de bir buçuk yıl sonra Japonlar tarafından sürgün edildi. Tam otuz beş yıl sürgün hayatı yaşayan Rhee, dünyanın çeşitli coğrafyalarında Kore'nin bağımsızlığı için mücadeleye girişti. N. Selener, “Kore'nin başa çıkılmaz tek

Kuzey Kore'nin 25 Haziran 1950'de "38. Enlem"i aşmasıyla birlikte başlayan gerginliğin Kore Savaşı'na dönüşmesi, 1948 yılında BM'in de desteğiyle⁴ iktidara gelen Syngman Rhee için yeni sürecin başlangıcı oldu. Kore Savaşı'nda saldırgan bir tutum içerisine giren Rhee, bu nedenle uluslararası kamuoyunda "müthiş ihtiyar" mahlasıyla ün kazandı.⁵

ABD öncülüğündeki Batı Bloğu'nun Uzakdoğu'daki en önemli müttefiklerinden birisi olan Güney Kore'nin komünist tehlikesiyle karşı karşıya gelmesi, Rhee'ye yönelik uluslararası desteğin artmasına neden olmuş ve bu durum Rhee'nin özgüvenini arttırmıştı. Bu özgüven, Rhee'yi iç politikada keyfi uygulamalara yöneltmişti. Bu arada 1951 yılından itibaren meclis içerisinde Rhee'ye karşı giderek güçlenen bir muhalefet hareketi filizlenmeye başlamıştı. Öyle ki Rhee'nin tekrar başkanlığa aday olmaması dahi yüksek sesle dile getirilmekteydi. Bunun üzerine Rhee, Anayasa'da yeni düzenleme yapılarak Devlet Başkanı'nı seçme yetkisinin Meclis'ten alınıp halka verilmesi talebini ortaya attı. 1952 yılının Ocak ayında Meclis'te yaptığı konuşmada "Anayasa değiştirilsin, başkanı meclis değil millet seçsin" diyen Rhee, ilk aşamada ciddi bir direnişle karşı karşıya kaldı. Kuzey Kore'yle yapılan savaşın yoğunlaştığı bir dönemde sıkıyönetim politikalarını ön plana çıkaran Rhee'nin nüfuzunu arttırması, meclisin direnişinin kırılmasına yol açtı. Özellikle ülke genelinde Rhee yanlısı gösteriler düzenleyen grupların meclisi iki gün boyunca abluka altında tutmaları ve meclise gitmekte olan 45 milletvekilini taşıyan otobüsün askerî birlikler tarafından durdurularak alıkonulması, meclis üzerinde yoğun bir psikolojik baskı oluşturmuştu. Nihayetinde tüm baskılar sonuç vermiş ve anayasada yapılan değişiklikle Devlet Başkanı'nı halkın seçmesini öngören tasarı kabul edilmişti.⁶

5 Ağustos 1952 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde kullanılan oyların yüzde 86'sını alan Rhee, ikinci kez "Devlet Başkanı" seçildi. Bu oran, Rhee'yi ülke yönetiminde yeni bir stratejiye yöneltti. Ömer Sami Coşar, Rhee'nin yeni stratejisinin kendi taraftarlarına sokak gösterileri düzenleterek gerek iç politikada gerekse uluslararası politikada istediğini elde etme esasına dayandığını belirtiyordu.⁷ Rhee'nin iktidardaki bu tutumu, savaş sonrasında daha da belirgin bir hal aldı. Rhee, savaş sonrasında Güney Kore'nin tek hâkimi gibi hareket etmeye başladı. Nitekim Rhee'nin bu tavrı, "devlet benim" sözüyle ünlenen Fransa Kralı XIV. Louis'e benzetilmesine yol açtı.⁸

Rhee'nin tutumuna paralel olarak iktidara yönelik rahatsızlıklar da artıyordu. Öyle ki Kore Savaşı'nın sona ermesinden hemen sonra Güney Kore'nin önde gelen askerî yöneticilerinin ve makam sahibi memurlarının birçoğu Rhee'yi diktatörlük kurmaya çalıştığı gerekçesiyle eleştirmeye başlamışlardı.⁹ Bu dönemde Rhee'ye karşı bir ayaklanma başlaması an meselesi olarak görülüyordu.¹⁰ Rhee ise kendisi aleyhindeki bu hareketlere baskıyı arttırarak karşılık veriyordu. İlk olarak hükümetteki iki bakanı azleden Rhee, ardından orduda "temizlik" hareketine girerek üç yüksek rütbeli subayı "iharet" suçuyla şahsiyeti: Syngman Rhee", Milliyet, S.1130), (01.07.1953), s.3; Bu süreçte özellikle Çin, İsviçre ve Amerika'da mülteci konumunda kurulan Japon karşıtı hükümetlere öncülük etti ve İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından (1945 yılında Kore'ye döndü. "Kore'de mücadele bitti: Rhee istifa etti", Milliyet, S.3581, (28.04.1960), s.5.

4 Ahmet Şükrü Esmer, "Kore olayları", Ulus, S.13191, (22.04.1960), s.3.

5 Selener, a.g.m., s.3.

6 Coşar, a.g.m., s.3.

7 A.g.m., s.3.

8 Selener, a.g.m., s.3.

9 "Güney Kore'de Syngman Rhee aleyhtarlığı", Cumhuriyet, S.10462, (16.09.1953), ss.1,6..

10 A.g.m., s.6.

Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

tutuklatırken, son olarak iki gazete sahibi ve polis teşkilatının yöneticilerinden bazılarını da hapsedirdi.¹¹

Rhee, baskıcı politikalarını 1954 seçimleri öncesinde de uygulamaya koymuştu. Kore Savaşı'nın ardından gerçekleştirilecek ilk seçimin arifesinde harekete geçen Rhee, yayınladığı kararnameyle polis kuvvetlerini seferber ederek ülke genelinde üç günlük sıkıyönetim ilan etti.¹² Hiç kuşku yok ki bu hamle, muhaliflere yönelik bir yıldırma girişimi niteliği taşıyordu.

1954 yılının Mayıs ayında, 8 milyon seçmenin mecliste kendilerini temsil edecek 203 milletvekilini seçmek üzere oy kullandığı seçimlerde¹³ Rhee liderliğindeki Liberal Parti 109 milletvekili kazanırken, bağımsızlar 73, Milliyetçi, Demokrat ve azınlık partileri gibi muhalifler ise 21 sandalye elde etmişlerdi.¹⁴ Rhee, her kadar yeniden meclis çoğunluğunu eline almışsa da anayasa değişikliği için ihtiyaç duyduğu üçte iki çoğunluğu yakalayamadı.¹⁵ Bu durum, Rhee'nin daha da hırslanmasına yol açtı. Zira Rhee'nin hedefi, kendi iktidarını sağlamlaştırmaktı.

1956 yılındaki başkanlık seçimlerinin hemen öncesinde Demokrat Parti'nin Başkan Adayı Patrick Henry Shinicky'nin kalp krizi geçirerek ölmesi üzerine rakipsiz kalan Rhee, yeniden "*Devlet Başkanı*" seçilmişse de Başkan Yardımcılığı'na Demokrat Parti Adayı John M. Chang'ın seçilmesi,¹⁶ Rhee'ye işlerin yolunda gitmediğini göstermişti.

Rhee, Newyork Times gazetesi muhabirine verdiği demeçte "*dünyanın en kötü meclisi bizimkidir. Mebusların çoğu oportünistlerdir*"¹⁷ ifadesini kullanarak, bir yandan karşısında oluşan muhalefeti pejoratif söylemlerle tahrik ederken, öte yandan mutlak hâkimiyetini tesis edebilmek için de mücadelesini sürdürüyordu. Coşar, Rhee'nin bu yöndeki mücadelesini şu sözlerle ifade ediyordu:

"(Rhee) Daha geniş salâhiyetler peşinde koşuyordu. 1956 seçimlerinden sonra da istemişti ki, meclisi kararname ile feshetmek salâhiyeti kendisine verilsin. Aynı zamanda, meclisin beğenmediği kararlarını da 'halkın reyine' giderek vetolamak hakkı bana bırakılsın diyordu. Adayların dövüldüğü, esrarengiz şekilde ortadan kaybolduğu, terör rejimine doğru giden bir memlekette istediği şekilde 'halkın reyini' temin edeceğini de hesaplıyordu.

*Muhaliflerini tasfiye etmekle kalmıyor, aynı zamanda etrafındaki adamları da, ileride tehlike yaratamayacak hale sokuyordu. Yalnız bir yıl zarfında, bakan ve genel müdürler dahil ön planda bulunanlardan 80 kişiyi itibardan düşürmüş, bu şekilde tasfiyeye uğratmıştı. Sık sık personel değiştirmeye bilhassa önem vermişti"*¹⁸

Güney Kore, 1958 yılındaki parlamento seçimlerini böylesi bir ortamda gerçekleştiriyordu. Kuşkusuz Rhee'nin hedefi anayasayı değiştirebilmek için gerekli olan üçte iki çoğunluğu sağlamaktı. 1956 yılındaki Devlet Başkanlığı seçimlerinde Başkan

11 A.g.m., s.6.

12 "Güney Kore'de seçim yapılıyor", Cumhuriyet, S.10708, (20.05.1954), s.3.

13 A.g.m., s.3.

14 "Güney Kore'de seçimi iktidar partisi kazandı", Cumhuriyet, S.10710, (22.05.1954), s.7; "Güney Kore seçimleri neticeleri", Milliyet, S.1452, (22.05.1954), s.3.

15 "Güney Kore'de seçimi iktidar partisi kazandı", s.7.

16 "What Is Korea Rioting All About? When Will It End?", The Daily Herald, No.187, (20.04.1960), s.1.

17 Coşar, a.g.m., s.3.

18 A.g.m., s.3.

Yardımcılığı'na seçilen Çang Myon, Demokrat Partili idi ve mevcut anayasa hükümlerine göre bu durum Rhee'nin görev yapamayacak duruma gelmesi halinde iktidarın Demokratların eline geçmesi anlamına geliyordu. Bu nedenle Rhee öncülüğündeki Liberal Parti, 1958 yılında üçte iki çoğunluğu sağlayarak anayasada değişiklik yapmayı ve böylelikle Rhee Dönemi'nin ardından iktidarın Demokratların eline geçmesini engellemeyi planlamaktaydı.¹⁹

1958 yılının Mayıs ayında gerçekleştirilen seçimlerde Syngman Rhee'nin başında bulunduğu Liberal Parti, üçüncü kez iktidara geldi. Ancak anayasayı tadil için gerekli üçte iki çoğunluğu sağlayamadı. Üye sayısının 203'ten 233'e çıkarıldığı parlamentoda Liberal Parti 125 milletvekiliği kazanırken, muhalefet cephesinde Demokratlar 81, müstakiller ve diğer partiler ise 27 milletvekiliyle temsiliyet fırsatı yakaladılar.²⁰

Rhee liderliğindeki hükümetin 1958 seçimlerinden sonra uyguladığı politikalar, Güney Kore'de kamuoyunu daha sık meşgul etmeye başladı. İktidarın komünizmle mücadele gerekçesiyle meclise sunduğu ve "*Millî Emniyet Kanunu*"nda düzenleme öngören kanun teklifi, bu hususta önemli bir örnek teşkil etmektedir. Teklifin hükümete, gazetelerde çıkan ve asılsız olduğu düşünülen haberler hakkında manevî şahsiyetine hakaret suçuyla tahkikat yapma hakkı tanınması, basın hürriyetini ve insan haklarını yok edecek bir girişim olarak algılandı. Üstelik söz konusu taslakta yanlış haber veren ve halkın heyecanını tahrik edici haberler yayan gazetecilerin 6 yıla kadar hapsedilmesine imkân tanınması, kanunun basın hürriyetini tamamen yok etmeyi hedef tuttuğu iddialarına yol açtı.²¹ Basın üzerinde baskı kurulmasına imkân sağlayan bu düzenleme, "*basın hürriyeti*"ni yok etmekle kalmıyor, basın mensuplarının yeni bir şantaj ve tehdit usulüne maruz kalmasına yol açıyordu.²²

Güney Kore'de iktidarın "*Millî Emniyet Kanunu*"nu tadil etmeye yönelik meclise sunduğu taslağın görüşülmesi sırasında yoğun tartışmalar yaşanmış ve zaman zaman milletvekilleri arasında fiziki münakaşalar vuku bulmuştu. Öyle ki bir ara meclis toplantısına ara verilirken, milletvekilleri arasındaki kavgaya kolluk kuvvetleri müdahale etmek durumunda kalmışlardı. Bu arada meclisteki gerginlik meclis dışına da taşmış, muhtelif dönemlerde Liberal Parti taraftarları ile Demokrat Parti taraftarları arasında kavgalar yaşanmıştı.²³ Ülkede gerginliğe neden olan taslağın meclisten geçmemesi için direnen muhalifler, mecliste nöbet tutmaya başlamışlardı. Günlerce meclis salonunu terk etmeyen muhalif milletvekilleri 24 Aralık'ta polis tarafından dışarı çıkarılarak bir gazinoya hapsedilmişler ve söz konusu düzenleme Liberal Parti milletvekilleri tarafından süratle meclisten geçirilmişti.²⁴

İktidarın "*Millî Emniyet Kanunu*" yoluyla basın hürriyeti yok edeceğine yönelik algı, hem iç politikada hem dış politikada önemli gelişmelere yol açtı. Kanunun içeriği ve meclisteki görüşmeler sırasında yaşananlar, muhalefetin işbirliği yapmasında etkili oldu.

19 "Güney Kore'de seçimi Syngman Rhee kazandı", Cumhuriyet, S.12132, (05.05.1958), s.3.

20 A.g.m., s.3.

21 "Basın hürriyeti için Amerikanın teşebbüsü", Cumhuriyet, S.12339, (01.12.1958), ss.1,5; "Güney Kore'de basın hürriyeti yok ediliyor", Milliyet, S.3074, (01.12.1958), s.1.

22 Abdi İpekçi, "Kore", Milliyet, S.4030, (16.08.1961), s.3.

23 "Güney Kore Meclisinde Mebuslar Kavga Etti", Milliyet, S.3080, (07.12.1958), s.5.

24 "Basın Kanununun tādili için Kore'de muhalif meb'uslar hapsedildi", Milliyet, S.3098, (25.12.1958), s.1.

Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

Rhee iktidarının baskılarını bertaraf etmek amacıyla bir araya gelen muhalefet çevreleri “Birleşik Cephe”yi kurdular. Üstelik basının desteğini de arkalarına aldılar.²⁵

Bu gelişmeler, dış politikada ise Güney Kore'nin ABD ile ilişkilerini etkiledi. ABD Başkanı Eisenhower, Güney Kore Devlet Başkanı Rhee'ye bir mektup göndererek “*Milli Emniyet Kanunu*” üzerinde yapılan değişiklik hakkındaki endişelerini dile getirdi.²⁶ Hiç kuşku yok ki bu düzenleme, Batı Bloğu'nun “*Uzak Doğu'da demokrasinin yeni bir ümidi*”²⁷ olarak bakmaya başladığı Güney Kore'nin yarattığı bir hayal kırıklığı olarak algılanmıştı. Zira yalnızca iktidar milletvekillerinin oylarıyla kabul edilen yasalar demokratik teamülleri tehdit ediyor, Rhee'yi ise totaliter bir rejimin lideri konumuna getiriyordu.

Milli Emniyet Kanunu'nda yapılan düzenlemenin gerek iç politikada, gerekse dış politikada yoğun tepkilere yol açması üzerine Devlet Başkanı Syngman Rhee bir açıklama yaparak Milli Emniyet Kanunu'yla hükümete verilen yetkilerin kötü amaçla kullanılmayacağını, düzenlemenin yalnızca komünist faaliyetlere yönelik önlem almak için yapıldığını söyledi. Ancak siyasi havadaki gerginlik yumuşamadı.²⁸

Bir yandan böylesi yumuşatıcı açıklamalar yapılırken, öte yandan muhalefetin “*Milli Emniyet Kanunu*”nda yapılan değişikliği protesto etmek amacıyla sokak gösterileri düzenleme çabalarını bertaraf etmek için kolluk kuvvetlerine “*hazır ol*” emri veriliyor, hatta Seul'deki kolluk kuvvetleri 200 atlı polis ve motorize ekiplerle takviye ediliyordu.²⁹ Bu arada anayasada köklü değişiklik yapmayı hedefleyen, ancak bir türlü üçte iki çoğunluğu sağlayamayan Rhee, genel seçimlerin üzerinden henüz bir yıl bile geçmemişken yeniden genel seçim yapılmasını gündeme getiriyordu.³⁰

Basın hürriyetiyle ilgili kaygıların had safhaya çıktığı bu dönemde, siyasi alanda kaygı verici bir gelişme yaşandı. Syngman Rhee'nin rakipleri arasında yer alan ve geçmişte Meclis Başkan Yardımcılığı görevini de yürütmüş olan Cho Bong Ahm, Kuzey Kore komünistleriyle işbirliği yaptığı gerekçesiyle 1959 yılının Şubat ayında idam cezasına çarptırıldı. Ahm'in cezasının 31 Temmuz 1959'da infaz edilmesi, ülkede muhalefete yönelik baskının ulaştığı safhayı göstermesi bakımından önemlidir.³¹ Muhalefete yönelik baskı bunlarla sınırlı kalmadı. 1960 yılının Şubat ayında seçim kampanyası sırasında 2'si gazeteci olmak üzere 4 kişi meçhul kimseler tarafından dövüldüler. Yine muhalefete mensup iki politikacı da bir polis karakolundan 300 metre mesafede kimliği meçhul 10 kişi tarafından bayıltılıncaya kadar tartaklandı. Elinden makinesi alınan ve dayak yiyen Amerikalı bir fotoğrafçı, olay esnasında o bölgede bulunan polislerin, hırpalanmasına seyirci kaldıklarını söylüyordu.³² Tüm bu yaşananlar, ilerleyen süreçte Rhee'nin iktidarı boyunca yaptığı en büyük hata olarak yorumlanmıştır.³³

25 “Güney Kore'de Basın ve muhalefete karşı ‘Birleşik cephe’”, Milliyet, S.3076, (03.12.1958), s.1.

26 “Eisenhower Syngman Rhee'yi ikaz ediyor”, Cumhuriyet, S.12372, (03.01.1959), s.1; “Eisenhower, Rhee'ye Endişesini Bildirdi”, Milliyet, S.3107, (03.01.1959), s.5.

27 Sami Kohen, “Hür Olmayan ‘Hür Milletler’”, Milliyet, S.3151, (16.02.1959), s.2.

28 “Kore Başkanı Teminat Verdi”, Milliyet, S.3132, (28.01.1959), s.5.

29 “Güney Kore yeni seçime gidiyor”, Cumhuriyet, S.12376, (07.01.1959), s.3.

30 A.g.m., s.3.

31 “G. Kore muhalefet lideri asıldı”, Milliyet, S.3312, (01.08.1959), s.1.

32 “Güney Kore'de 2 Gazeteci Polislerin göz önünde dayak yedi”, Milliyet, S.3509, (14.02.1960), s.1.

33 “Kore'de mücadele bitti: Rhee istifa etti”, s.5.

1960 yılına gelindiğinde Güney Kore, yerel idareye yetki tanımayan, şüpheli ve sabit fikirli Syngman Rhee'nin³⁴ panoptik bakışla yönettiği bir ülke haline gelmişti. Bununla birlikte devletin birçok kademesinde rüşvet, suiistimal ve iltimasın doğal bir durum haline gelmiş olması,³⁵ artık ülkede Rhee iktidarının yapısal olarak çürüdüğünü ortaya koyuyor, iktidar değişikliğini savunanlar için harekete geçme zamanının geldiğini gösteriyordu.

2. GÜNEY KORE'DE 15 MART SEÇİMLERİ VE GENÇLİK HAREKETİNİN DOĞUŞU

15 Mart 1960 tarihinde gerçekleştirilen Devlet Başkanlığı ve Başkan Yardımcılığı seçimleri, gayet gergin bir havada başladı. Esasında seçimin çok çetin koşullar altında gerçekleşeceği günler öncesinden belliydi. 1956 seçimlerinden 10 gün önce Demokrat Parti'nin Başkan Adayı Patrick Henry Shinicky'nin kalp krizinden ölmesi³⁶ üzerine tek aday olarak kalan Rhee'nin Devlet Başkanlığı'nı kabullenmek zorunda kalan muhalifler, 15 Şubat 1960'da Demokrat Parti'nin Adayı Dr. Chough Pyung Ok'un Washington'da ölmesiyle³⁷ bir kez daha adaysız kalmayı tahammül edemiyorlardı. Üstelik son iki seçimde muhalif adayların esrarengiz bir şekilde ölmeleri, sıradan bir olay olarak karşılanmıyordu.

Syngman Rhee'nin tek aday olarak kalması, seçim öncesinde Liberal Parti mensuplarıyla muhalifler arasındaki gerginliklerin kavgaya dönüşmesine engel olmadı. Hatta tam aksine partililer arasındaki kavga daha sık yaşanmaya başladı. Bununla birlikte seçim arifesinde seçimler esnasında güvenlik önlemleri alınmadığı takdirde seçimlerin *"eşine rastlanmadık bir cinayet dalgası"*na dönüşeceğini öne süren muhalifler, Cumhurbaşkanlığı için aday olmak isteyen bir kişinin, Rhee taraftarlarınca dövülerek öldürüldüğünü öne sürüyorlardı.³⁸

Seçim arifesinde iktidar ile muhalefet arasında baş gösteren gerginlik seçim günü de devam etti. Oy verme işleminin devam ettiği sırada adaysız kalan Demokrat Parti, bir bildiri yayınlayarak seçimlere hile karıştırıldığını, bu nedenle sonuçları tanımayacağını, seçimin geçersiz kılınması için her türlü hukukî kanalları kullanacağını açıkladı.³⁹ Bu açıklama, muhaliflerin ayaklanması için gerekli ortamı hazırladı. Seçim günü en büyük protesto gösterisi başkent Seul'ün 400 kilometre güneyinde yer alan Masan kentinde başladı. Oy sayım ve tasnif merkezlerini basan protestocular, bazı noktalarda iktidar partisinin merkezlerini tahrip ettiler.⁴⁰ Bu sırada polislin protestoları bastırmaya çalışması üzerine muhaliflerle polis arasında çatışma çıktı. Yaklaşık 11 saat süren çatışmada resmi makamların verdikleri bilgiye göre 3 genç ölmüş, 40 genç de yaralanmıştır. Ancak resmî olmayan kaynaklara göre ölü sayısı 10–20'yi bulurken,⁴¹ yaralıların sayısı bu oranın dört katı kadardır.⁴² Bu arada basında Masan, Busan, Pohang ve Seul gibi şehirlerde de benzer

34 Yasin Gurur Sev, "Güney Kore'nin Modernleşme Sürecinin Zemini Olarak Senkretizm", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2019, s.103.

35 İpekçi, a.g.m., s.3.

36 "What Is Korea Rioting All About? When Will It End?", s.1.

37 A.g.m., s.1; "Vanha Korean presidentti voitti vaalissa", Auttaja, Vol.55, No.12, (24.03.1960), s.1; "Sakin Sabahlarda Kanlı Seçimler, Milliyet, S.3541, (17.03.1960), s.1.

38 "Kore'de Bugün Seçim Yapılıyor", Milliyet, S.3539, (15.03.1960), s.1.

39 "Rhee Scores Victory in Korea Vote", The Daily Herald, No.162, (16.03.1960), s.1; "Kore'de seçime hile mi karıştı?", Ulus, S.13157, (17.03.1960), s.5; "Kore'deki seçimlerde hile yapıldığını duyan halk ayaklandı", Cumhuriyet, S.12805, (16.03.1960), s.1.

40 "Güney Kore'deki Seçim Kanlı Oldu", Milliyet, S.3540, (16.03.1960), ss.1,5.

41 "Rhee Scores Victory in Korea Vote", s.1; "Kore'deki seçimlerde hile yapıldığını duyan halk ayaklandı", s.1.

42 Türkiye'de bazı gazetelerde yaralıların sayısı 43 olarak verilirken, bazı gazetelerde 92 olarak açıklanmıştır. "G. Kore seçimlerinde kanlı hâdiseler oldu", Ulus, S.13156, (16.03.1960), s.3; "Kore'deki seçimlerde hile yapıldığını

Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

gösterilerin yaşandığına dair haberlere yer veriliyordu. Seul Bölge Mahkemesi, gösteriler nedeniyle çoğunluğu öğrencilerden oluşan 25 kişiyi kamuoyunda rahatsızlığa yol açtıkları gerekçesiyle hapis cezasına çarptırdı.⁴³

Masan'da başlayan ve diğer kentlere sirayet eden olaylar üzerine İçişleri Bakanlığı, Masan Mevki Komutanı'nı derhal başkente çağırırken, kabinenin olağanüstü toplanması kararlaştırıldı.⁴⁴ Kabine toplantısında ilk aşamada olaylarla ilgili resmî açıklamaların dışında yayın yasağı getirildi.⁴⁵

11.196.490 seçmenin oy kullandığı seçimlerde, resmî sonuçlara göre Syngmann Rhee yeniden Devlet Başkanı olurken, yardımcılığına da Rhee'nin varisi olarak gösterilen Liberal Parti Adayı Lee Ki Poong seçildi.⁴⁶ Geçen seçimlerin aksine hem başkanlık hem de başkan yardımcılığı makamlarının Liberal Parti'nin eline geçmesi, "çifte zafer" olarak yorumlandı.⁴⁷ Seçim günü Masan'daki protestolar askerlerin müdahalesiyle o gün için son bulmuştu.⁴⁸ Ancak Demokrat Parti, iktidar yanlısı müşahitlerin oy kullanmaya ve oy sayımına müdahil olduklarını,⁴⁹ kolluk kuvvetlerinin ve seçimlerde görevli memurların görevlerini kötüye kullanarak bazı yerlerde muhalif seçmenlerin oy kullanmalarına engel olduklarını⁵⁰ ve muhalif seçmenlerin yüzde 60'ının kütüklere yazılmadığını⁵¹ öne sürerek seçimlerin "hileli" olduğu iddialarını yineleyerek muhalefeti diri tutmaya çalışıyordu. Buna karşın hükümet ise olaylarla ilgili olarak muhalefeti suçluyordu.⁵² Emniyet Genel Müdürü, kolluk kuvvetlerinin muhalifleri dağıtmak için göz yaşartıcı bomba kullanıldığını ve havaya ateş edildiğini açıkladıysa⁵³ da protestolar sırasında ölenlerin büyük bir çoğunluğunun polis kurşunuyla sırtlarından vuruldukları tespit edildi.⁵⁴ Bunun üzerine Demokrat Parti, olayları incelemek üzere derhal Masan'a bir heyet gönderirken, İçişleri Bakanlığı, polislerin gösteriler sırasında uyarı ateşi açtıklarını, ancak gösterilerin etkisini giderek arttırması üzerine göstericilere ateş etmek zorunda kaldıklarını itiraf etti.⁵⁵

İçişleri Bakanlığının açıklamasıyla durumun vahameti ortaya çıkarken, Rhee iktidarı gerek ülke çapında gerekse uluslararası kamuoyunda büyük tepkilerle karşı karşıya kaldı. Amerika Dışişleri Bakanı Christian A. Herter olaylar nedeniyle üzgün olduğunu söylerken,⁵⁶ Masan'da yaşanan gösterilerde hükümetin ve polislerin takındıkları tavır, büyük tepkilere yol açtı. Demokrat Parti, yaşanan olaylarda 20 kişinin ölümünden, 92 kişinin de yaralanmasından sorumlu tuttuğu polislerin derhal ciddi bir şekilde cezalandırılmalarını talep etti. Gazeteciler Sendikası ise yayınladığı bildiride hakları çiğnenmiş ve kanun

---

duyan halk ayaklandı", s.5; "Güney Kore'deki Seçim Kanlı Oldu", s.1; "G. Kore'deki hadiselerde yirmi lise öğrencisi öldü", Ulus, S.13161, (21.03.1960), s.3.

43 "Rhee Scores Victory in Korea Vote", s.1; "Güney Kore'deki Seçim Kanlı Oldu", s.5.

44 "Kore'deki seçimlerde hile yapıldığını duyan halk ayaklandı", s.5.

45 A.g.m., s.5; "G. Kore seçimlerinde kanlı hâdiseler oldu", s.3; "Güney Kore'deki Seçim Kanlı Oldu", s.1.

46 "Rhee Scores Victory in Korea Vote", s.1; "Vanha Korean presidentti voitti vaalissa", s.1.

47 "Yalnız başına girdiği seçimi Rhee kazandı", Milliyet, S.3541, (17.03.1960), s.1.

48 "Kore'deki seçimlerde hile yapıldığını duyan halk ayaklandı", s.5; "Güney Kore'deki Seçim Kanlı Oldu", s.5; "G. Kore seçimlerinde kanlı hâdiseler oldu", s.3.

49 A.g.m., s.3.

50 "Kore'deki seçimlerde hile yapıldığını duyan halk ayaklandı", s.1.

51 "Güney Kore'deki Seçim Kanlı Oldu", s.5.

52 Ömer Sami Coşar, "Artık Sevilmiyor", Milliyet, S.3574, (21.04.1960), s.3.

53 "Güney Kore'deki Seçim Kanlı Oldu", s.5.

54 "Kore'de seçimde ölenleri polisin vurduğu bildirildi", Milliyet, S.3544, (20.03.1960), s.5.

55 A.g.m., s.5.

56 "Yalnız başına girdiği seçimi Rhee kazandı", s.1.

himayesinden mahrum edilen kitlelerin sözcüleri olarak mukavemet ve mücadeleye devam edeceklerini açıkladı.⁵⁷

Siyasilerin ve gazetecilerin hükümetin Masan'daki olaylardaki tavrına yönelik tepkileri sonunda İçişleri Bakanı Choi İn Kyu, Bakan Yardımcısı Nee Sung-Woo ve Emniyet Genel Müdürü görevlerinden istifa ettiler.⁵⁸ Masan'da yaşanan olaylar iktidardaki Liberal Parti içinde de karışıklığa yol açtı. Hükümetin söz konusu olaylardaki tutumu nedeniyle halkın iktidara yönelik itimadının sarsıldığını öne süren bir kısım Liberal Parti üyesi, bu nedenle 1962 yılındaki parlamento seçimlerinde partilerinin iktidardan düşebileceğini belirtiyordu.⁵⁹

Hükümet karşıtı eylemler 24 Mart'ta Busan kentine sızdı. Yaklaşık 600 öğrenciden oluşan grup, bir saat boyunca hükümet aleyhine slogan atarak polis noktasını taşıladı ve Seçim Tahkikat Komisyonu üyelerine ait aracın camlarını kırdı.⁶⁰

Güney Kore'de vuku bulan eylemler, yavaş yavaş uluslararası kamuoyunda yankı bulmaya başlıyordu. Kısa adı (IPI) olan Uluslararası Basın Enstitüsü, Güney Kore'de basın durumunu incelemek üzere 35 kişilik bir heyet görevlendirdi.⁶¹ Heyetin çalışmalarına başladığı günlerde 200 Koreli gazeteciden oluşan grup, "Gazete Haftası" nedeniyle hükümete, gazeteleri kapatma yetkisi tanıyan kararın yürürlükten kaldırılması talebini iletti.⁶² Ayrıca heyet, 6 Nisan 1960'da BM Komutanı General Carter MacGruder'i ziyaret ederek Rhee'ye mesaj veriyordu. Rhee ise bu mesaja yayınladığı beyanatta ülkede basın hürriyetinin anayasa güvencesi altında olduğunu bildirerek karşılık veriyordu.⁶³

Seçim günü Masan'daki olaylarda kaybolan 17 yaşındaki bir gencin cesedinin 10 Nisan'da denizden çıkarılması, 24 Mart'tan itibaren durulmaya başlayan olayların güçlü bir şekilde alevlenmesine neden oldu.⁶⁴ Başında mermi izi bulunan gencin cesedinin polis tarafından gizlenmesi ve ailesine verilmemesi, büyük tepki topladı.⁶⁵ Tepki giderek eylem halini almaya başlıyordu. Nihayet 12 Nisan günü Masan'ın Taygu kasabasında 10.000 kişinin katıldığı kitlesel eylemde, eylemciler ellerinde taşıdıkları dövizlerle hükümeti eleştiriyor ve iktidardan otoriter önlemlere başvurulmamasını, polis şiddetinin durdurulmasını ve ülkede özgürlüğe son verilmemesini istiyorlardı. Eylemde eleştirinin muhatabı yalnızca hükümet değildi. Yeterince etkin olmayan muhalif milletvekilleri de protesto ediliyorlardı. Nitekim eylem sırasında Demokrat Parti'ye mensup iki milletvekilinin taşlanarak yaralanması, muhalif milletvekillerinden de memnun olunmadığını göstermekteydi.⁶⁶ Eylem giderek kalabalıklaşırken, polis eylemcilere müdahale etti. Böylece polisle eylemciler arasında yeni bir çatışma başladı. Polisin bazı noktalarda halkın üzerine ateş açması, olayların büyümesine neden oldu. Olaylar sırasında 2 kişi ölürken, 17 kişi de ağır yaralandı. Ayrıca

57 "G. Kore'deki hadiselerde yirmi lise öğrencisi öldü", s.3.

58 A.g.m., s.3.

59 "Rhee'yi kendi partisi şiddetle tenkit etti", Milliyet, S.3546, (22.03.1960), s.3; "Syngman Rhee'yi kendi partisi tehdit ediyor", Ulus, S.13162, (22.03.1960), s.3.

60 "G. Kore seçim hileleri tekrar protesto edildi", Ulus, S.13165, (25.03.1960), s.5.

61 "Kore'de basının durumu nedir?", Ulus, S.13166, (26.03.1960), ss.1,5.

62 "Basın Enstitüsü Kore'de Çalışmalarına Başladı", Milliyet, S.3560, (07.04.1960), s.5.

63 A.g.m., s.5.

64 "G. Kore'de Yeniden Hadiseler Oldu", Milliyet, S.3571, (18.04.1960), s.1.

65 Coşar, a.g.m., s.3.

66 "Güney Kore'de hürriyet isteyen halkın kanlı nümayişleri", Cumhuriyet, S.12831, (13.04.1960), s.1.

Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

30 kişi gözaltına alındı. Bunun üzerine hükümet, ülke genelinde sıkıyönetim ilan etti.⁶⁷ Ancak tüm bu önlemler eylemlerin yatıştırılmasına yetmedi. Masan'da yeniden patlak veren eylemde yaklaşık 1000 gencin seçim sonuçlarını ve baskıcı politikaları protesto etmesi, iktidara karşı hoşnutsuzluğun artık sürekli hale geldiğini göstermekteydi.⁶⁸ Giderek yaygınlaşan eylemler, Rhee'ye karşı muhalefetin sürekli güç kazandığını gözler önüne seriyordu. Masan ve Busan'ın dışında Jinju ve Sangju gibi kentlerde de eylemler gerçekleştiriliyordu.⁶⁹ Rhee ise komünistleri hükümet karşıtı eylemlerin kaynağı olarak göstererek durumu idare etmeye hazırlanıyordu. Hatta bunun için derhal bir komisyon oluşturulmasına dahi karar vermişti.⁷⁰ Bununla birlikte hemen hemen her protesto gösterisinin kanlı bir çatışmaya dönüşmesi, iktidara yönelik öfkenin büyümesine neden olunca polisler *"ateş etmeme"* emri verildi. Bu yüzden 18 Nisan'da Seul, Busan ve Chongju kentlerinde polisler, kendilerini taş yağmuruna tutan gençlere taş atarak karşılık vermişti.⁷¹

Kabine, olaylar nedeniyle neredeyse her gün olağanüstü toplantı yapmaya başlamıştı. Zira eylemler her geçen gün etkisini arttırarak devam ediyordu. 19 Nisan'a gelindiğinde Güney Kore'de yeni bir tarihi dönemecin ilk adımları atılıyordu. Seul, Busan, Daegu, Gwangju, Daejeon ve Masan'da ayaklanan 30.000'i aşkın genç,⁷² hükümeti ve 15 Mart'ta yapılan seçimleri protesto etmeye başlamıştı.⁷³ Özellikle 19 Nisan sabahında Ulusal Meclis binasının önünde toplanan binlerce gencin hükümet karşıtı sloganlar atarak Başkanlığı Konutu'na doğru yürüyüşe geçmesi, hükümetin paniklemesine neden oldu. Bir kez daha olağanüstü toplanan kabine, 15. Tümen'i göreve çağırırken, gençlerin eylemleri sokaklardaki şiddetini arttırıyor ve yaygınlaşıyordu.⁷⁴ Gençlerin bir kısmı polisler için silah depolarını bastıktan sonra radyo binasına doğru harekete geçtiler. Bu arada birçok binayı, kamyonu ve otomobili ateşe verdiler.⁷⁵ Başkent, askerî birlikler ve polisler tarafından abluka altına alınsa da eylemler bir türlü durdurulamıyordu. Göz yaşartıcı bombalar ve coplarla müdahale eden polisler, başarı sağlayamayınca eylemciler üzerine ateş açtılar. Buna karşılık gençler de kabinenin toplantı yaptığı sırada Başkanlık Konutu'nu kuşattılar.⁷⁶

Polisin sert müdahalesi nedeniyle ülke genelinde 123 genç ölürken, 400'den fazla genç de yaralandı.⁷⁷ Ölümünün 82'si, yaralanmaların da 300 kadarı Seul'de meydana gelmişti.⁷⁸ Sağlık Bakanlığının 20 Nisan'da yaptığı resmî açıklamaya göre Seul'de ölenlerin sayısı 92'ye yükseliyordu. Literatüre *"Kanlı Salı"*⁷⁹ olarak geçen 19 Nisan'daki olayların

67 A.g.m., s.1; "G. Kore'de, muhaliflerle polis arasında çatışma", Ulus, S.13182, (13.04.1960), ss.1,3.

68 "Güney Kore'de, dün bin kişi nümayişte bulundu", Ulus, S.13183, (14.04.1960), s.3.

69 "Güney Kore'de dün yeniden öğrenci nümayişleri oldu", Ulus, S.13185, (16.04.1960), s.3; "Güney Kore'de yine hadiseler çıktı", Cumhuriyet, S.12834, (16.04.1960), s.3.

70 "Güney Kore'de, dün bin kişi nümayişte bulundu", s.3.

71 "Kore'de talebe dün yine polislerle çarpıştı", Milliyet, S.3572, (19.04.1960), s.1.

72 Milliyet gazetesi eylemlere 50.000 civarında öğrencinin katıldığı belirtmektedir. "Kore'de nümayiş isyan halini aldı", Milliyet, S.3573, (20.04.1960), ss.1,5.

73 "Rhee's Palace Under Siege in Korea Riot", The Daily Herald, No.186, (19.04.1960), s.1.

74 A.g.m., s.4.

75 "Kore'de halk yine ayaklandı", Cumhuriyet, S.12838, (20.04.1960), s.5.

76 A.g.m., ss.1,5; "Kore'de binlerce öğrenci dün de nümayiş yaptı", Ulus, S.13189, (20.04.1960), s.3.

77 "Anti-Rhee Riots Spread Over Entire South Korea", The Daily Herald, No.187, (20.04.1960), s.1.

78 "Rhee's Palace Under Siege in Korea Riot", s.1; Cumhuriyet gazetesi ise ölü sayısını 81, yaralı sayısını 350 olarak açıklamıştır. "Kore'de halk yine ayaklandı", s.1; "Amerika, Güney Kore'ye dün sert bir ihtarda bulundu", Cumhuriyet, S.12839, (21.04.1960), s.5.

79 "Kore Meclisi'nde Büyük Kavga Çıktı", Milliyet, S.3576, (23.04.1960), s.7.

ağır bilançosu, hükümet tarafından öngörülemediği bir durumdu. Bu nedenle hükümet, olayları yatıştırabilmek için bir yandan radyo vasıtasıyla halkı sükûnete davet ediyor, öte yandan sıkıyönetim ilanı, sokağa çıkma yasağı ve okulların kapatılması uygulamalarını yürürlüğe koyuyordu.⁸⁰ Tüm bu önlemlere ilaveten olayların büyümesine neden olabilecek yayın yapan tüm gazetelerin toplattırılması ve muhabir telgraflarına sansür konulması kararlaştırılmıştı.⁸¹ Ne var ki Seul'deki gazetelerin hükümet karşıtı yayınlar yapmaya devam ettiği görüldü. Hatta bazı gazetelerde olayların sebebi olarak gösterilen Başkan Yardımcısı Lee'nin istifası isteniyordu.⁸²

Bilançonun ağırlığı eylemlerin kontrolden çıkmasına neden olmuştu. Liberal Parti'nin merkezini ateşe veren gençler, hükümet taraftarı bir gazeteyi basmışlar, Seul Radyoevi'ne de hasar vermişlerdi.⁸³ Ayrıca bazı bakanlıkların camları kırılmıştı. Bu arada Busan'da gençlerin üç polis karakolunu bastığı, evrakları ve araçları ateşe verdikleri duyuldu. Basın mensuplarının da şiddete maruz kaldığı olaylarda⁸⁴ yaralananların ikisinin Amerikan vatandaşı olması, ABD başta olmak üzere uluslararası kamuoyunun Güney Kore'deki olaylara odaklanmasına yol açtı. BM'nin Güney Kore'deki karargâhında tüm izinler iptal edilirken,⁸⁵ ABD'nin Güney Kore'deki birliklerine "teyakkuz" emri verildi.⁸⁶

Seul'deki olaylardan önce Beyaz Saray Sözcüsü James Hagerty'yi Güney Kore'ye gönderen ABD Başkanı Eisenhower,⁸⁷ gelişmeleri yakın takip ediyordu. Nitekim şiddete maruz kalan gençlerin hükümet karşıtı eylemleri isyana dönüştürmeleri, ABD'nin 1948'den bu yana Rhee'ye verdiği desteği geri çekmesine neden oldu.⁸⁸ Güney Kore'de bulunan ABD Büyükelçisi Walter P. McConaughy, Devlet Başkanı Syngmann Rhee ile görüşerek gençleri dağıtmak için silaha ve şiddete başvurulmasını teessürle karşıladığını belirtmiş ve asayişin temin edilerek gençlerin haklı taleplerinin dikkate alınmasını istemişti.⁸⁹ ABD Büyükelçisinin "gençlerin taleplerinin dikkate alınması" yönündeki isteği, seçimlerin yenilenmesi ve Başkan Yardımcısı'nın istifa ettirilmesi hususlarında bir uyarı niteliği taşıyordu.⁹⁰ Hiç kuşku yok ki bu söylem, ABD'nin Rhee'ye verdiği desteği artık çekmeye başladığının en önemli göstergelerinden birisiydi. Tüm bu gelişmeler, ABD'nin gençleri destekler mahiyette bir tavır takındığı şeklinde algılanmıştı.⁹¹ ABD'nin Rhee'ye verdiği desteği keserek, gençlere kol kanat germesinin sebebi doğal olarak merak konusu olmuştu. Ahmet Şükrü Esmer, ABD politikasındaki değişikliği şu ifadelerle açıklamaktaydı:

"Kendi milletiyle mücadeleye girişen bir politika adamını Amerika'nın tutması, Korelilerin sevgisini kaybetmesine varacaktı. Demokrasi düşmanı bir politika adamı ile

80 "Kore'de halk yine ayaklandı", s.5.

81 "Kore'de binlerce öğrenci dün de nümayiş yaptı", s.3.

82 "Anti-Rhee Riots Spread Over Entire South Korea", s.4.

83 "Kore'de nümayiş isyan halini aldı", s.1.

84 "Kore'de halk yine ayaklandı", s.5.

85 "Kore'de nümayiş isyan halini aldı", s.5.

86 "Rhee's Palace Under Siege in Korea Riot", s.1; "Anti-Rhee Riots Spread Over Entire South Korea", s.4.

87 "G. Kore'de Yeniden Hadiseler Oldu", s.1.

88 Coşar, a.g.m., s.3.

89 "Rhee's Palace Under Siege in Korea Riot", s.1; "Kore'de halk yine ayaklandı", s.5; "Kore'de nümayiş isyan halini aldı", s.5; "Anti-Rhee Riots Spread Over Entire South Korea", s.4.

90 "What Is Korea Rioting All About? When Will It End?", s.4.

91 "Kore'de binlerce öğrenci dün de nümayiş yaptı", s.3.

Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

*demokrasi aşığı bir millet arasında tercih durumunda kalınca, Amerika, milleti tercih etmiştir*⁹²

Sıkıyönetim Komutanı, alınan önlemler karşısında eylemcilerin direnişlerinin kırıldığını⁹³ ifade etse de olaylar gecenin ilerleyen saatlerine kadar devam etti.⁹⁴ Bu arada eleştirilerin odağındaki isimlerden birisi olan Seul Belediye Başkanı görevinden istifa ettiğini açıkladı.⁹⁵ Böylece gençler, ilk “zaferlerini” elde etmiş oldular.⁹⁶

19 Nisan'daki olayların diplomatik sonuçları ertesi gün çok daha belirgin bir şekilde ortaya çıktı. Japonya Başbakanı, yaptığı konuşmada Güney Kore'deki durumun kaygı verici olduğunu açıkladı.⁹⁷ ABD ise Başkan Yardımcısı Lee Ki Poong'un istifa ettirilmesi yönünde ciddi bir baskı uyguluyordu.⁹⁸ Ayrıca Dışişleri Bakanı Herter, Güney Kore'ye bir nota vererek söz, basın, toplanma ve seçim hürriyetlerinin temini ve muhalefet partilerine eşit muamele yapılması konusunda uyarıda bulunuyordu.⁹⁹ ABD Başkanı Eisenhower ise Haziran ayında gerçekleştireceği Güney Kore ziyaretini iptal ederek hükümeti protesto ediyordu.¹⁰⁰

Hem uluslararası arenadaki en büyük destekçisini kaybetmesi, hem de her türlü baskıya rağmen muhalif hareketi önleyememesi Rhee'yi çaresiz bırakmıştı. Artık hükümette bir değişiklik yapılacağı güçlü bir şekilde dile getirilmekteydi.¹⁰¹ Cumhurbaşkanı Rhee, 20 Nisan'da yaptığı açıklamada “Suçlu olanlar cezalarını göreceklendir. Şikayeti olanlar, şikayet sebeplerinin izale edileceğinden emin olabilirler. Fakat ilk iş asayiş iade etmek ve örfi idareye son vermek olacaktır” diyerek olayları yatıştırmayı denedi.¹⁰² Demokrat Parti Lideri Chang ise hükümetin gençleri yatıştırmasının tek yolunun seçimler olduğunu açıkladı.¹⁰³ Bu arada Rhee'nin halkı yatıştırmaya yönelik sözlerine rağmen polislerin eylemcilere ateş açmayı sürdürmelerii,¹⁰⁴ tepkilerin diri kalmasına neden oldu. Ayrıca Rhee'nin uluslararası arenadaki desteğini kaybettiğini gören muhalifler, hükümete yönelik eleştirilerin dozunu arttırlarken, meclisin olağanüstü toplantı yapması çağrısında bulundular.¹⁰⁵

Tüm bu gelişmeler, Güney Kore'nin siyasi hayatında yeni bir değişim sürecinin yaklaştığını göstermekteydi. Zira eylemlerden ve Rhee'nin tutumundan rahatsız olanlar, yalnızca muhalefetten ibaret değildi.

92 Esmer, “Kore olayları”, a.g.m., s.3.

93 “Kore'de nümayişçiler dün polise ateş açtılar”, Milliyet, S.3574, (21.04.1960), s.5.

94 “Rhee's Palace Under Siege in Korea Riot”, s.1.

95 “Kore'de nümayiş isyan halini aldı”, s.5.

96 “Kore'de halk yine ayaklandı”, s.5.

97 M. Piri, “Amerika'nın ihtarı ve tefsirler”, Cumhuriyet, S.12841, (23.04.1960), s.3.

98 “U.S. Asks Rhee Fire Veep, Hold New Korea Election”, The Daily Herald, No.188, (21.04.1960), s.1.

99 “Kore Hükümeti istifa mecburiyetinde kaldı”, Cumhuriyet, S.12840, (22.04.1960), s.1; “Kore'de nümayişçiler dün polise ateş açtılar”, s.5; “Amerika, Güney Kore'ye dün sert bir ihtarda bulundu”, s.1.

100 “Başkan Eisenhower Güney Koreye gitmekten vazgeçti”, Ulus, S.13190, (21.04.1960), s.1; “President May Cancel Visit To Korea”, The Utah Nippo, No.9571, (22.04.1960), s.4.

101 “U.S. Asks Rhee Fire Veep, Hold New Korea Election”, s.1.

102 “Kore'de nümayişçiler dün polise ateş açtılar”, ss.1,5; “Başkan Eisenhower Güney Koreye gitmekten vazgeçti”, ss.1, 4.

103 “Amerika, Güney Kore'ye dün sert bir ihtarda bulundu”, s.5.

104 “Başkan Eisenhower Güney Koreye gitmekten vazgeçti”, s.4.

105 “Kore'de nümayişçiler dün polise ateş açtılar”, s.5.

3. GENÇLİK HAREKETLERİNİN NİHAİ SONUCU: RHEE DÖNEMİ KAPANIYOR

19 Nisan'da had safhaya ulaşan ve ilk olarak Seul Belediye Başkanı'nın istifasıyla sonuçlanan eylemler, giderek 12 yıllık Rhee iktidarını sarsıcı bir hal almıştı. Gerek ulusal gerekse uluslararası arenalarda Rhee'ye karşı oluşan tepki, hükümet içerisinde de derin bir rahatsızlığa neden olmuştu. Nitekim bu rahatsızlık, 21 Nisan'da 12 bakanın Rhee'ye istifa mektubu göndermesiyle¹⁰⁶ gün yüzüne çıkmıştı. Hükümetin istifasını yetersiz bulan muhalefet ise seçimlerin yenilenmesi talebini ısrarla yineliyordu. Bu arada hükümetin istifasına rağmen protestolar sıkıyönetimin uygulanmadığı kentlere de sıçradı.¹⁰⁷

Hükümetin istifası ve Rhee karşıtı eylemlerin önlemez hale gelmesi iktidardaki Liberal Parti üzerinde baskı yaratmıştı. Bu sırada Liberal Parti İcra Komitesi üyelerinin istifalarını sunmaları¹⁰⁸ söz konusu baskıyı daha da arttırmıştı. Hükümetin ve parti yönetiminin aynı gün içerisinde gerçekleşen istifası, Rhee'yi güç duruma düşürdü.¹⁰⁹ Dolayısıyla kamuoyu nezdinde Rhee'nin istifasına yönelik beklenti giderek artıyordu. Muhtelif ülkelerde ön plana çıkan Rhee algısı, uluslararası kamuoyunda da benzer bir beklentinin hakim olduğunu göstermekteydi. Örneğin; İngiltere basını Güney Kore'de eylemlerden Rhee'yi sorumlu tutuyor ve derhal istifa etmesi gerektiğini yazıyordu.¹¹⁰ Amerika'da yayınlanan Românul American gazetesi ise Rhee rejimini "terör" rejimi olarak nitelendiriyordu.¹¹¹ Rhee ise istifa beklentilerine rağmen 21 ve 22 Nisan'da Lee Ki Poong ve eski Başbakan Y.T. Pyun ile bir araya gelerek krizden çıkış yolu arıyordu.¹¹² Ancak ABD'nin baskısı Rhee'nin krizden çıkışını imkansız kılmaktaydı. Bir yandan Dışişleri Bakanı Herter'in Senato'nun Dış İlişkiler Komisyonu'nda yaptığı konuşmada Rhee'nin tutumunu "esefle karşıladığını" yineliyor,¹¹³ öte yandan Seul'deki Büyükelçi Rhee'yle görüşerek şiddetin durdurulması konusunda ısrarlarını sürdürüyordu.¹¹⁴

Bu arada ülkenin dört bir yanına yayılmış olan gerginlik, mecliste de etkisini gösteriyordu. Son yaşanan kaosu görüşmek üzere olağanüstü toplanan Güney Kore Milli Meclisi'nde konuşma yapan Milli Savunma Bakanı Kim Çung Yul'un muhalif gençlere "cani ve tedhişçi" demesi, mecliste yumruklu kavgaların yaşanmasına neden oldu. Muhalefetin seçimlerin yenilenmesi yönündeki taleplerini yeniden dile getirdiği görüşmeler sonunda meclis, kaosu sona erdirmek üzere 20 kişilik bir komisyon kurulmasına karar verdi.¹¹⁵ İlk iş olarak Polis Müdürü hakkında soruşturma başlatan¹¹⁶ komisyonun faaliyete geçmesi de gerginliğin sona ermesine yetmedi. Üstelik iktidar taraftarları arasındaki kopuşlara yenileri eklendi. 295.000 üyesiyle ülkenin en büyük kitlesel örgütü olan ve Liberal Parti'nin bileşenleri arasında yer alan Kore Sendikaları Federasyonu, Liberal Parti'den ayrıldığını

106 "Kore Hükümeti istifa mecburiyetinde kaldı", s.5; "U.S. Asks Rhee Fire Veep, Hold New Korea Election", s. 4.

107 "Kore Hükümeti istifa mecburiyetinde kaldı", s. 5.

108 M. Piri "Güney Kore'deki mücadelenin içyüzü ve beklenen netice", Cumhuriyet, S.12840, (22.04.1960), s.2.

109 "Kore'de Hükümet Dün İstifa Etti", Milliyet, S.3575, (22.04.1960), s.1.

110 "Kore Meclisi'nde Büyük Kavga Çıktı", s.7; Avrupa'daki gazetelerin birçoğunda ayaklanmaların Rhee'nin diktatörel yönetim tarzının doğal bir sonucu olduğu vurgusu yapılmaktaydı. "Kore'de Hükümet Dün İstifa Etti", s.1.

111 "Sute de Oameni Ucişi de Armata Lui Syngman Rhee", Românul American, No.17, (23.04.1960), s.1.

112 "Kore'de muhalefet yeni seçim istiyor", Cumhuriyet, S.12841, (23.04.1960), s.7.

113 "Kore Meclisi'nde Büyük Kavga Çıktı", s.7.

114 "Sute de Oameni Ucişi de Armata Lui Syngman Rhee", s.1.

115 "Kore'de muhalefet yeni seçim istiyor", s.7; "Kore Meclisi'nde Büyük Kavga Çıktı", ss.1,7.

116 "Kore Meclisi'nde Büyük Kavga Çıktı", s.7.

Uzakdoğudan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

açıkladı.¹¹⁷ Güney Kore'nin Tokyo'daki büyükelçisi Tai Ha da istifa ettiğini duyurdu.¹¹⁸ Artık ülkede oluşan yönetim boşluğunun nasıl giderileceği gündemdedi. Özellikle hükümetin istifasının ardından yeni hükümete dair yeni öngörüler dillendirilmeye başlamıştı. Buna göre;

1 – Tek başına iktidar olan Liberal Parti, kaybettiği destek nedeniyle çoğunluk partisi olacak ve Rhee de partilerüstü bir konuma gelecek.

2 – Yeni hükümet uzun zamandan beri siyasi hayatta yer almayan eski siyasetçilerden oluşacak.

3 – Rejimin muhafızı olarak ordu polisin yerini alacak.¹¹⁹

Bu öngörülerden ilki Rhee için daha uygulanabilir görünüyordu. Nitekim Rhee, bu gelişmeler karşısında muhalefetin de katılımıyla geçici bir hükümetin kurulmasını, mevcut sistemde Cumhurbaşkanlığı'na ait yetkilerin önemli bir kısmının Başbakan'a devredildiği, parlamentonun güçlendirildiği ve Cumhurbaşkanlığı makamının sembolik hale getirildiği bir anayasa düzenlemesini kabul etmek zorunda kaldı.¹²⁰ Ayrıca tepkilerin odağındaki isimler arasında yer alan Cumhurbaşkanı Yardımcısı Lee Ke Poong görevinden istifa ederken,¹²¹ Rhee de Liberal Parti liderliğini bırakarak tüm çabalarını Cumhurbaşkanlığı üzerine yoğunlaştıracağını açıkladı.¹²²

Bu gelişmeler, eylemciler açısından bir "başarı" niteliği taşımaktadır. Ancak asıl başarı, 19 Nisan'da Seul'de hayatını kaybeden öğrencilerin "milli kahraman" ilan edilmesi talebinin Rhee'ye kabul ettirilmesiyle elde edilmişti. Eylemcilerin elde ettiği başarı, akademisyenleri de cesaretlendirmişti. Başkentte toplanan yaklaşık 200 profesör, tutuklu bulunan öğrencilerin serbest bırakılmaları talebiyle yürüyüş gerçekleştirmiş ve üniversite öğrencilerinin de desteğiyle yürüyüş, protesto gösterisine dönüşmüştü.¹²³ Huh Şung'a Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı görevlerini veren Rhee,¹²⁴ üniversite öğrencilerini serbest bıraksa da halk nezdinde artan tepkiler nedeniyle yeni bir çözümlenmeyle karşı karşıya kalmıştı. Liberal Parti mensubu 41 milletvekili,¹²⁵ partilerinden istifa ederek Rhee iktidarını siyaseten sona erdiriyorlardı.¹²⁶

Rhee iktidarının sonunun geldiği, net bir biçimde görülebiliyordu. Hiç kuşku yok ki bu durum, muhalif gençlere büyük bir özgüven sağlıyordu. Doğal olarak eylemler daha yüksek sesle ve daha etkili bir biçimde sürdürülüyordu. Örneğin "ya özgürlük ya ölüm",¹²⁷

117 "Singman Rinin bazı yetkileri alınıyor", Ulus, S.13193, (24.04.1960), s.5.

118 "Kore'de Rhee Boyun Eğdi", Milliyet, S.3577, (24.04.1960), s.5.

119 "Güney Korede Siyasî Durum", Zafer, S.3806, (23.04.1960), s.8.

120 "Kore'de Rhee Boyun Eğdi", s.1.

121 "Kore seçimleri yenilenecek", Cumhuriyet, S.12842, (24.04.1960), s.5.

122 "Kore'de Rhee Boyun Eğdi", ss.1,5; "Rhee Agrees To Reorganize Government", The Sunday Herald, Vol.37, No.46, (24.04.1960), ss.1,4.

123 "Kore'de 200 Profesör nümayişlere katıldı", Cumhuriyet, S.12844, (26.04.1960), s.3; "Kore'de profesörler dün nümayiş yaptılar", Ulus, S.13195, (26.04.1960), ss.1,4.

124 "Kore'de profesörler dün nümayiş yaptılar", s.1.

125 "Rhee'nin partisi Meclis ekseriyetini kaybetti", Milliyet, S.3579, (26.04.1960), ss.1,5.

126 41 milletvekilinin istifasının ardından Güney Kore Meclisi'nde sandalye dağılımı şöyle şekillenmiştir: Liberal Parti 111, Demokrat Parti 71, Bağımsız 49, boş 2. "Kore'de 200 Profesör nümayişlere katıldı", s.3.

127 "Rhee's Resignation Imminent", The Daily Herald, No.191, (26.04.1960), s.1.

“Kahrolsun Rhee” ve “Yaşasın Hürriyet”¹²⁸ sloganları eylemlerde ön plana çıkarılıyordu. Buna karşın eylemcilere yönelik şiddete devam ediliyordu. 26 Nisan’daki eylemlerde polisin uyguladığı şiddet, 15 kişinin ölmesine, 173 kişinin de yaralanmasına neden oldu. Gerek eylemlerin gerekse polis şiddetinin durmaksızın sürmesi üzerine ABD Büyükelçisi ve BM Kuvvetleri Komutanı, Rhee’yle görüştüler.¹²⁹ Bu görüşmenin ardından ABD, Güney Kore halkının taleplerinin derhal karşılanması çağrısında bulundu.¹³⁰

Muhalefetin her geçen gün artan etkisine ilaveten ABD’nin sürekli hale gelen baskıları, Rhee’yi çıkmazda olduğuna ikna etti ve nihayet Rhee bir açıklama yaparak “halk istediği takdirde istifaya ve hileli olduğu söylenen 15 Mart seçimlerini yenilemeye hazırım” dedi.¹³¹ Rhee’nin “halk isterse” sözü, aslında istifa konusunda ne denli isteksiz olduğunu ortaya koymaktaydı. Bu ifade aynı zamanda ufak da olsa bir umut beslediğini göstermekteydi. Ancak Rhee’nin Mansan Tepesi’nde bulunan heykelini yıkarak, bir araba arkasında sokaklarda sürükleyen¹³² halkın ne istediğini kestirmek pek de güç değildi. Muhalefet tarafından “demokrasinin zaferi” olarak nitelendirilen “istifa açıklaması”,¹³³ Güney Kore Ulusal Meclisi’nde de yankı buldu. Rhee’nin açıklamasından sonra olağanüstü toplanan mecliste oy birliğiyle alınan kararda Rhee istifaya davet edildi. Ayrıca seçimlerin yenilenmesi ve hükümetin Başbakan tarafından yönetilmesi istendi.¹³⁴ Güney Kore’nin ABD’deki büyükelçisi Yu Çang Yang da iktidarın şiddetli uygulamalarını “hata” olarak değerlendirerek görevinden istifa etti.¹³⁵

Tüm bu gelişmelerin sonunda, gençlerin öncülüğünde giderek büyüyen eylemler karşısında daha fazla direnemeyeceğini gören Rhee, “... Millet Meclisinde kabul edilen karar suretine uyarak Cumhurbaşkanlığından derhal istifa etmeğe karar verdim. Hayatımın bundan sonraki kısmını halk arasında basit bir vatandaş olarak geçireceğim”¹³⁶ diyerek Cumhurbaşkanlığı görevinden istifa etti. Böylece, ABD basınında “tarihin en büyük silahsız devrimlerinden biri” olarak nitelendirilen ve hatta 1789 Fransız İhtilali’ne benzetilen hareket,¹³⁷ her ne kadar son bir haftada yüzlerce gencin ölümüne ve yaralanmasına neden olmuşsa¹³⁸ da nihai sonuca ulaşmıştı. Rhee’nin istifasıyla 1948 yılından beri süre gelen bir dönem resmen kapanmış oldu. Daha sonra Güney Kore’de iktidar, geçici Başbakan Huh Çung’a geçti. Ayrıca Liberal Parti mensubu Meclis Başkan Yardımcıları da istifalarını sunarak görevlerini bıraktılar.¹³⁹

128 “Kore Meclisi Rhee’nin İstifa Etmesini İstedi”, Milliyet, S.3580, (27.04.1960), s.1.

129 “Kore Cumhurbaşkanı Syngman Rhee dün istifa edeceğini söyledi”, Cumhuriyet, S.12845, (27.04.1960), s.1.

130 “Rhee’s Resignation Imminent”, s.1.

131 “Kore Cumhurbaşkanı Syngman Rhee dün istifa edeceğini söyledi”, s.1; “Rhee’s Resignation Imminent”, s.5; “Kore Meclisi Rhee’nin İstifa Etmesini İstedi”, s.1; “Levottoman Korean presidentti lupaa erota”, Auttaja, Vol.55, No.17, (28.04.1960), s.1.

132 “Kore Meclisi Rhee’nin İstifa Etmesini İstedi”, s.5.

133 “Rhee’s Resignation Imminent”, s.2.

134 A.g.m., s.1; “Kore Cumhurbaşkanı Syngman Rhee dün istifa edeceğini söyledi”, s.1; “Kore Meclisi Rhee’nin İstifa Etmesini İstedi”, s.1.

135 “Kore Meclisi Rhee’nin İstifa Etmesini İstedi”, s.5.

136 “Kore’de Mücadele Bitti: Rhee İstifa Etti”, s.1.

137 “Rhee’s Resignation Imminent”, s.1.

138 Cumhuriyet gazetesinin verdiği bilgilere göre 19–26 Nisan tarihlerinde ölenlerin sayısı 145, yaralananların sayısı ise 800’dür. “Kore Cumhurbaşkanı Syngman Rhee dün istifa edeceğini söyledi”, s.5; Ancak Güney Kore İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada ölenlerin sayısının 138, yaralananların sayısının ise 1428 olduğu belirtilmiştir. “Kore Meclisi Rhee’nin İstifa Etmesini İstedi”, s.5.

139 “Güney Kore Olayları”, Zafer, S.3812, (29.04.1960), s.1.

Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

Esasında yeni dönemde “demokrasi” ve “hürriyet”in hakim olacağı ümit ediliyordu. Ancak Güney Kore’de yeni dönem beklendiği gibi sürmedi. Abdi İpekçi’nin deyimiyle Çung idaresiyle birlikte “*basın hürriyeti*” sloganı altında türlü şantaj ve tehditlere başvuran gazeteciler türemiş, menfaat ve post kavgasına girişen politikacılar ön plana çıkmış ve de rüşvet, iltimas, suiistimal de devlet mekanizmasını baştan aşağıya sarmıştı. Ayrıca “*fikir hürriyeti*” adı altında komünist ajanlara fırsat tanınmış, Rhee Dönemi’nde aklıktan kaynaklanan ölümler de aynı şekilde devam etmişti. Kısacası Güney Kore uçuruma yuvarlanıvermişti.¹⁴⁰ Yeni dönemde de devam eden ekonomik sıkıntı, siyasi istikrarsızlık ve bitmek bilmeyen toplumsal hareketlilik, mevcut durumdan rahatsız olan ordunun yönetim el koyması için kaçınılmaz bir fırsat yaratıyordu. Nitekim 16 Mayıs 1961’de gerçekleştirilen ordu darbesiyle Güney Kore,¹⁴¹ 1963 yılına kadar sürecek olan “*cunta yönetimi*”nin hakimiyeti altına giriyordu.

B. TÜRKİYE’DE GENÇLİK HAREKETLERİNİN GELİŞİMİ

1. TÜRKİYE’DE GENÇLİK HAREKETLERİNE GİDEN SİYASİ SÜREÇ:

DEMOKRAT PARTİ İKTİDARI (1950–1960)

II. Dünya Savaşı’nın hemen ardından Türkiye’de Çok Partili Sistem’e geçilirken, 1946 seçimlerinde alınan sonuçlar Celal Bayar, Fuat Köprülü, Refik Koraltan ve Adnan Menderes’in “Dörtlü Takriri” ile kurulan Demokrat Parti’nin (DP), Türk Siyasi Hayatı’nın yeni aktörü olacağına işaretlerini vermişti. “*Gizli oy, açık tasnif*” usulüyle yapılan ve bu nedenle Türk Siyasi Tarihi’nin tartışmalı seçimleri arasında yer alan 1946 seçimlerinde parlamentodaki 465 sandalyenin 395’ini Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) kazanmışsa da DP 61 milletvekili çıkarmıştı.¹⁴²

1946 seçimlerinin ardından toplumun çeşitli katmanlarından yoğun bir destek görmeye başlayan DP, 14 Mayıs 1950’de yapılan seçimlerde elde ettiği galibiyetle CHP iktidarına son verdi. 4.242.831 oy alan (%53,59) DP, 408 milletvekili çıkarırken, CHP ise 3.165.096 oy (%39,98) alarak 69 milletvekili kazanabilmişti.¹⁴³

DP’nin iktidara gelişi, hiç kuşku yok ki, Tek Parti Dönemi’nin ve II. Dünya Savaşı koşullarının yaratmış olduğu tahribatın bir sonucu idi. Gün Zileli, bu durumu “*ogün çevremde anımsadığım herkes, bayram sabahlarının o tazelik duygusu veren atmosferini hatırlatan bir sevinçle gidip oyunu DP’ye atmıştı. Milli Şef’in uzun yıllar süren diktatörlüğünden kurtuluyor olmanın sevinciydi bu*”¹⁴⁴ diyerek açıklıyordu. DP’nin ilk döneminde “*daha fazla demokrasi umudu*” her ne kadar etkisini sürdürse de Türkçe ezandan vazgeçilmesi ve Halkevleri’nin kapatılması, devr-i sabık anlayışının hâkim olacağını gösteriyordu.

DP, 2 Mayıs 1954’te gerçekleştirilen seçimlerde 5.151.550 (%56,7) oy oranıyla yeniden iktidar olurken, CHP 3.161.696 (%35,4), Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) 434.085 (%4,9)

140 İpekçi, a.g.m., s.3.

141 Sami Kohen, “Güney Kore’de, Ordu Çang idaresini neden devirdi?”, Milliyet, S.3943, (17.05.1961), s.3.

142 Diğer 7 milletvekilliğini ise Bağımsızlar elde etmişti. Milletvekili Genel Seçimleri 1923–2011, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara 2012, s.8

143 Feroz Ahmad ve Bedia Turgay Ahmad, Türkiye’de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945–1971, 1.b., Bilgi Yayınevi, Ankara 1976, s.66.

144 Gün Zileli, Ev (1946–1954), 1.b., İletişim Yayınları, İstanbul 2004, s.45.

oy olarak muhalefette kaldılar.¹⁴⁵ Buna göre 541 kişiden oluşan parlamentoda DP 503, CHP 31, CMP 5 ve Bağımsızlar 2 milletvekili ile temsil edileceklerdi.¹⁴⁶ Alınan bu sonuç DP üzerinde muazzam bir özgüven yarattı. Öyle ki bu durum, DP'nin otoriter tutuma yönelmesi hususunda cesaret veriyordu. Başbakan Adnan Menderes, 1954 seçimleri sonrasında iktidara yakın gazeteciler arasında yer alan Ahmet Emin Yalman'a "Seçimler yurttaşlarımızın ne kadarının izlediğimiz yolu benimsediğini göstermiştir. Şimdiye kadar bu konuda siz gazetecilere danışıyordum, ama halkın gösterdiği bu büyük güven artık bu türden danışmalara gerek kalmadığını ortaya koyuyor"¹⁴⁷ diyordu. Üstelik iktidara yakın gazetelerde demokratik sistemlerde parlamentonun üstünde bir güç olmadığına vurgu yapılıyor, dolayısıyla parlamentonun iradesine kimsenin engel olamayacağı yönündeki görüşler ön plana çıkarılıyordu.¹⁴⁸ DP'nin bu yönelimi partiden kopmalara neden olmuştu ki 1955 yılında istifa eden Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu öncülüğündeki bir grup, Hürriyet Partisi'ni (HP) kurarak muhalefete geçmişlerdi. Daha da önemlisi DP'nin önemli isimlerinden olan Fuat Köprülü de bu grup içinde yer almıştı.

Bu dönemde giderek derinleşen ekonomik sıkıntıların da etkisiyle sertleştirilen politik tutum,¹⁴⁹ kısa içerisinde özellikle basın mensuplarına yönelik uygulamalarla somutlaştı. Salt 1954–1958 yılları arasında 1161 gazeteci kovuşturmaya uğrarken, 238 gazeteci tutuklandı.¹⁵⁰ DP'nin politik tutumunu sertleştirmesine, muhalefet de aynı şekilde karşılık verince siyasi atmosfer gergin bir hal aldı.

Türkiye, 1957 seçimlerini bu atmosfer içerisinde gerçekleştirdi. 27 Ekim 1957 tarihindeki seçimlerde alınan sonuçlar, söz konusu gerginliğin DP'nin popülaritesini düşürdüğünü gösteriyordu. DP, her ne kadar %47,70'lik oy oranıyla 424 milletvekili kazanarak yeniden iktidara geldiyse de 188 milletvekili çıkaran CHP, CMP, HP ve Bağımsızların toplam oy oranı %52,30'a yükselmışti. Bu sonuç, DP iktidarı için bir "uyarı" niteliği taşıyordu. DP ise bu uyarıya politik tutumunu sertleştirerek cevap vermeye hazırlanıyordu.¹⁵¹ Cüneyt Arcayürek, 1957 seçimlerinde alınan sonuçların DP'nin politik tutumu üzerindeki etkisini şu sözlerle dile getiriyordu:

"1957 seçimlerinden hemen sonra, illerdeki yönetici kadroların, başlayan taşkınlıklarda yan tutması nedeniyle, olaylar, kimi yerlerde olağanüstü çapta gelişmeye başladı. Oysa DP'nin böylesine bir davranış dizisine gereksinimi yoktu: Seçimlerde DP, gene 424 milletvekilliği kazanmıştı. Ama, DP'yi korkutan sonuç, 1954'te yerle bir ettiği, 32 milletvekiline değin indirdiği CHP'nin bu kez 178 milletvekiliyle Meclis'e gelmesiydi."¹⁵²

145 Ayşe Erkmen, "Türkiye'de 1950 İle 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi", Gaziantep University Journal of Social Sciences, C.17, S.3, (2018), s.1228.

146 Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, s.10.

147 Feroz Ahmad, Modern Türkiye'nin Oluşumu, Çeviren. Yavuz Alogan, 11.b., Kaynak Yayınları, İstanbul 2017, ss.136–137.

148 Emin Alper, Jakobenlerden Devrimcilere: Türkiye'de Öğrenci Hareketlerinin Dinamikleri (1960–1971), Çeviren. Eylem Yenisoay, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2019, s.155.

149 Eric Jan Zürcher, "bir ekonomik ve siyasal liberalleşme programıyla iktidara getirilen bu hükümet, 1954'ten itibaren ekonomik liberalleşmeyi kurtarmak için siyasal liberalleşmeyi geniş ölçüde feda ediyordu" diyerek DP'nin politik tutumunun sertleşmesiyle ekonomik sıkıntılar arasında bağ kuruyordu. Eric Jan Zürcher, Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, Çeviren. Yasemin Saner Gönen, 21.b., İletişim Yayınları, İstanbul 2007, ss.334–335.

150 Cüneyt Arcayürek, Bir İktidar Bir İhtilal 1955–1960, 1.b., Bilgi Yayınevi, Ankara 1984, s.89.

151 Feroz Ahmad ve Bedia Turgay Ahmad, Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945–1971, s.171.

152 Arcayürek, a.g.e., ss.257–259.

Uzakdoğudan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

1957 seçimlerinde alınan sonuçlarla umutlanan muhalefet ise DP iktidarına son vermek için çareyi birleşmekte arıyordu. 1958 yılının Ekim ayında CMP ile Türkiye Köylü Partisi birleşerek Cumhuriyetçi Köylü ve Millet Partisi (CKMP) adını aldı. Bu gelişmeden bir ay sonra HP, CHP'ye katıldı. DP ise 12 Ekim 1958'de "*Vatan Cephesi*"ni kurma çağrısı yaparak, muhalefetteki birleşmelere karşılık veriyordu.¹⁵³ Türk siyasetindeki bu cepheleşme, gerginliğin artmasına neden oldu. DP iktidarı, eleştirilerini ana muhalefet partisi konumundaki CHP'ye yöneltirken, CHP ise 29 Nisan 1959'da "*büyük taarruz*"¹⁵⁴ adıyla yeni bir siyasi hareketin fitilini ateşliyordu. Bu hareket, iktidar tarafından şiddetle karşılandı. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün Kurtuluş Savaşı sırasında Uşak'ta karargâh olarak kullandığı evi ziyaret etmesine izin verilmemesi, Topkapı'da taşlı sopalı saldırıya uğraması, 1960 Şubat'ında Yeşilhisar'a (Kayseri) girişinin askerî birliklerce engellenmesi ve nihayetinde 7 Nisan 1960 tarihli DP Grup Toplantısı'nda CHP'nin kapatılmasının önerilmesi,¹⁵⁵ söz konusu şiddetin önde gelen örneklerini teşkil etmekteydiler.

DP iktidarının politik tutumundaki sertleşme, 18 Nisan 1960 tarihinde Tahkikat Komisyonu'nun kurulması ve 27 Nisan tarihli TBMM oturumunda komisyona verilen yetkilerin genişletilmesiyle zirveye ulaştı.¹⁵⁶ Artık Tahkikat Komisyonu her türlü yayını yasaklayabilecek, bu yasağa uyulmaması halinde söz konusu yayınların basımını ve dağıtımını durdurabilecek, toplatabilecek, basımın gerçekleştiği matbaayı kapatabilecek, hatta gerekli görülen her türlü evrak, vesika veya eşyayı zapt edebilecekti. Bu yetkiler, çoğunlukla basını ilgilendiriyordu. Tahkikat Komisyona verilen yetkiler içerisinde muhalefeti ilgilendiren hususlar da mevcuttu. Siyasi içerikli toplantı, hareket, gösteri vb. faaliyetler hakkında tedbir ve karar almak, bu tedbir ve kararları uygulamak amacıyla hükümetin bütün araçlarından faydalanmak¹⁵⁷ da muhalefeti ilgilendiriyordu. 18 Nisan 1960'daki TBMM Toplantısı'nda Tahkikat Komisyonu'nun kuruluşu nedeniyle DP'lilere "*Bu yolda devam ederseniz, ben de sizi kurtaramam*"¹⁵⁸ diye seslenen CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, DP'nin "*memlekette bir dehşet idaresi*"¹⁵⁹ söyleyerek Tahkikat Komisyonu'nun kuruluşunu ve komisyona verilen yetkileri eleştiriyordu. Ne var ki DP, İnönü'nün uyarılarına rağmen politik tutumunu değiştirmeyen, Türkiye adım adım yeni bir sürecin eşiğine doğru sürükleniyordu.

2. TÜRKİYE'DE İKTİDAR İÇİN SONUN BAŞLANGICI:

28–29 NİSAN ÖĞRENCİ HAREKETLERİ

Tahkikat Komisyonu'nun kurulması yalnızca muhalefet partilerinin değil, yüksekokullarda öğrenim gören gençlerin de tepkisine neden oldu. 19 Nisan'da Ankara'da bir banka şubesine uğrayan CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'ye yönelik sevgi gösterilerinin

153 Hakkı Uyar, Türk Siyasal Yaşamında Cepheleşmelere Bir Örnek: Vatan Cephesi, 1. b., Buke Kitapları, İstanbul 2001, s.21.

154 Şevket Süreyya Aydemir, İhtilâlin Mantığı ve 27 Mayıs İhtilâli, 7. b., Remzi Kitabevi, İstanbul 2000, s.281.

155 Bahsi geçen öneri DP Bolu Milletvekili Reşat Akşemsettinioğlu tarafından gündeme getirildi. Altan Öymen, ... Ve İhtilâl, 1. b., Doğan Kitap, ss. 492–495.

156 "T.B.M.M. Kararı", Resmî Gazete, S.10484, (19.04.1960), s.1178/a.

157 "Türkiye Büyük Millet Meclisi Tahkikat Encümenlerinin vazife ve salâhiyetleri hakkında Kanun", Resmî Gazete, S.10491, (28.04.1960), s.1.

158 T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, D:11, C:13, İ: 58, (18.04.1960), s.207.

159 Öymen, a.g.e., s.532; İsmet İnönü'nün damadı olan yazar Metin Toker ise Tahkikat Komisyonu için "Cellatlar Komisyonu" deyimini kullanmıştır. Metin Toker, İsmet Paşayla 10 Yıl (1957-1960), 2. Cilt, Akis Yayınları, byy. 1966, s.235.

kısa sürede gençler tarafından Tahkikat Komisyonu'na yönelik tepkisel söylemlerin dillendirildiği kitlesel bir eyleme dönüştürülmesi, söz konusu tepkiyi ortaya koymaktaydı. Öğrencilerin de içinde bulunduğu gruptan 22 kişinin polis tarafından gözaltına alınarak bastırılmaya çalışılan gösteri, Tahkikat Komisyonu'na yönelik tepkinin tek örneği değildi. Benzer bir tepki de 27 Nisan 1960 tarihinde gerçekleştirilen Tıp Talebe Cemiyeti Kongresi'nde dile getirilmekteydi.

Tıp Talebe Cemiyeti Kongresi'nin gerçekleştirildiği gün Tahkikat Komisyonu'na verilen yetkilerin genişletilmesi, tepkilerin artmasına yol açtı. Üstelik komisyonun yetkilerinin genişletilmesi girişimine sert söylemlerle tepki gösteren İsmet İnönü'nün sözlerinin zabıtlardan çıkarılmasının kararlaştırılması ve 12 oturum ceza verilmesi, muhalif gençler açısından harekete geçme fırsatı yaratmıştı. 27 Nisan 1960 akşamı İstanbul'daki yurtların çoğunu örgütlemeye çalışan gençler,¹⁶⁰ ertesi gün gerçekleştirilecek yeni hareketi örgütleyordular. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde ilk dersin sona ermesinin ardından iktidar karşıtı söylemlerle eylemlerine başlayan gençler,¹⁶¹ kampüs bahçesindeki Atatürk heykelinin yanı başında toplanmaya başladılar. Polislerin eylemi bastırmak üzere üniversiteye gelmeleri, eylemin dozunun artmasına yol açtı. Ahmet Yıldız'ın aktarımına göre Eminönü Emniyet Amiri Zeki Şahin ve Başkomiser Bumin Yamanoğlu'nun emriyle gençlere yönelik sert muamele uygulayan polislerin zaman zaman silahla ateş açması, gençler ile polis arasında çatışma yaşanmasına yol açtı.¹⁶² Polisler ile gençler arasında arbeye sırasında İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sıddık Sami Onar tartaklanarak gözaltına alınıp, emniyet bürosuna götürülürken,¹⁶³ Prof. Dr. Sulhi Dönmezer de şiddete maruz kaldı. Hocalarının tartaklandığını gören öğrenciler, tepkinin dozunu arttırdılar. Böylece eylem, iyiden iyiye kontrolden çıkmış oluyordu.

Eylemin kontrolden çıkması, Rektör Sıddık Sami Onar'ın serbest bırakılmasında etkili oldu. Kampüse geri dönen Onar'ın telkiniyle gençler eylemlerini sonlandırmaya karar verdilerse de üniversite dışında bekleyen polislerin gaz bombası atmaları, eylemin üniversite dışına taşmasına neden oldu. Beyazıt Meydanı'na doğru yürüyüşe geçen gençler, burada atlı polislerle çatıştılar. Eleveli'nin deyimiyile "*Anibal'ın Kanlı Muharebesi*"ni¹⁶⁴ andıran çatışmalarda Orman Fakültesi öğrencisi Turan Emeksiz yaşamını yitirirken, Hukuk Fakültesi öğrencileri Hüseyin Onur, Kenan Özten, Cengiz Ballıkaya ve Vedat Boy; Tıp Fakültesi öğrencisi Mevlüt Kurtoğlu ile İktisadi Ticari İlimler Akademisi öğrencisi Hüseyin İrmak¹⁶⁵ isimli gençler yaralandılar.

Kontrolden çıkan eylemi bastırmak için takviye kuvvet olarak görevlendirilen ordu mensupları, gençler tarafından coşkuyla karşılandılar. Bu coşku sırasında tank paletleri arasında kalarak hayatını kaybeden Nedim Özpolat, 28 Nisan'daki öğrenci hareketlerinin ikinci kaybı oluyordu. Bir yandan polisin orantısız şiddeti, öte yandan iki öğrencinin yaşamını yitirmesi ve çok sayıda öğrencinin yaralanması, iktidara yönelik hıncın artmasına neden oldu. Bu hıncı, Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'i istifaya

160 Alpay Kabacalı, *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*, 3.b., Güner Yayınları, İstanbul 2007, s.123.

161 Walter F. Weiker, 1960 Türk İhtilâli, Çeviren. Mete Ergin, Cem Yayınları, İstanbul 1967, s.26; A.Ö. Öymen, "Üniversite Bahçesinde Gözü Kanlı Bir Polis: Bumin", *Ulus*, S.13227, (28.06.1960), s.4.

162 Ahmet Yıldız, *İhtilalin İçinden*, 1.b., Alan Yayınları, İstanbul 2001, ss.124–125.

163 A.g.e., s.125.

164 Avni Eleveli, *Hürriyet İçin 27 Mayıs 1960 Devrimi*, Yeni Desen Matbaası, Ankara 1960, s.92.

165 Kabacalı, a.g.e., s.137.

Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

çağırın gençlerin iki kola ayrılarak bir yandan Atatürk Köprüsü'ne, öte yandan Vilayete doğru yürüyüşe geçmesiyle ortaya çıkmış oluyordu.¹⁶⁶ Eylemler çok sayıda öğrencinin gözaltına alınmasıyla sona ermiş görünüyordu.¹⁶⁷ Üstelik İstanbul Üniversitesi'nde eğitim-öğretime 15 günlük ara verilerek¹⁶⁸ olayların yatıştırılması umuluyordu. Ancak İstanbul'daki eylemlerde yaşananların saatler içerisinde Ankara'da duyulması, iktidar karşısı tepkilerin 29 Nisan'da Ankara Üniversitesi'ne sığramasına yol açtı. 29 Nisan sabahı saat 8.00'da Ankara Üniversitesi'ne bağlı fakülte ve yüksekokulların bahçesinde toplanan gençler, önceki gün İstanbul'da meydana gelen olayları protesto etmeye başladılar. Özellikle Hukuk Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara'daki eylemlerin merkez üssü haline gelmişti. Bu nedenle de iki fakültedeki güvenlik önlemleri diğerlerine nazaran çok fazla idi. Ankara Valisi Dilaver Argun, Emniyet Genel Müdürü Cemal Gökten ve Ankara Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Namık Argüç'ün yakından takip ettiği eylemlerin şiddetli geçeceği belliydi. Zira Argüç, 28-29 Nisan gecesi yayınladığı bildiride *"Nizam ve asayişin temini bakımından, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu'na aykırı davrananlar hakkında, sıfatı ne olursa olsun en şiddetli tedbirlere başvurulacaktır. Muhterem Ankara halkına bir kere daha tebliğ olunur"*¹⁶⁹ ifadelerine yer vermişti.

Polisler, Hukuk Fakültesi'ne girerek eylemi bastırmaya çalışınca Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri de harekete geçtiler. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Fehmi Yavuz, anılarında fakültede yaşananlarla ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştı:

*"Öğrencilerimiz, Hukuk Fakültesi'nin başına gelenleri gördükten sonra, binaya girmemekte direndiler. Güvenlik kuvvetleri Fakülteyi ve çevresini sarmıştı. Çemberi yarıp çıkmak da kolay olmuyordu. Bir arkadaşımız 28 Nisan olayları nedeni ile, İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıddık Sami Onar'a çekmek istediğimiz telgrafı Cebeci Postanesine götürmeyi başarmıştı. Öğrenciler itfaiye arabalarını devirdiler. Hortumları kestiler; bina içinde sıralardan, sandalyelerden yararlanarak barikatlar kurdular. Bu durum birkaç saat sürdü. Akşama doğru, Fakülte giriş kapısının karşısında, yüzleri Fakülteye dönük, ayakta, piyade tüfekleri ile ateşe hazır 20 kadar asker görüldü. Biz durumu balkondan izliyoruz. Bir subayın emri ile (sonradan bunun Sıkıyönetim Komutanı General Namık Argüç olduğunu öğrendik) yayılım ateşi başladı. Önce çatının altına doğru ateş edildiği anlaşılıyordu. Ateş emri verenin, eliyle işaret ederek, ateş alanını aşağıya kaydırıldığını gördük ve hemen balkona yattık."*¹⁷⁰

Polisin şiddetini arttırmaması üzerine Dekan Prof. Dr. Fehmi Yavuz, öğrencilerin şiddetten zarar görmemesi için Ankara Sıkıyönetim Komutanı Namık Argüç'le görüştü. Yavuz'un eylemlerin sessizce sona erdirileceğini taahhüt etmesi üzerine kolluk kuvvetleri fakülte binasından ayrıldı.¹⁷¹ Böylece Ankara'daki eylem sona ermiş oluyordu. İstanbul'un

166 28 Nisan'da İstanbul'da yaşananlar için bkz. Ali İsmet Gencer, Hürriyet Savaşı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1961, ss.18–25, Kabacalı, a.g.e., ss.123–136.

167 Ahmet Yıldız, 80 kamyonu dolduracak sayıda öğrencinin Davutpaşa Kışlası'nda gözaltına alındığı bilgisini vermektedir. Yıldız, a.g.e., s.127.

168 Altan Öymen, ...Ve İhtilal, s.667.

169 A.g.e., ss.679–680.

170 A.g.e., ss.82–83.

171 A.g.e., s.83.

ardından Ankara’da da iktidar karşıtı eylemlerin gerçekleşmesi üzerine üniversite eğitimi bir ay süreyle tatil edildi.¹⁷²

Gençlerin iktidara yönelik tepkisi İstanbul ve Ankara’daki eylemlerle sınırlı kalmadı. CHP Gençlik Kolları mensuplarının da etkisiyle¹⁷³ DP iktidarına yönelik tepkilerini çok daha kitlesel bir eylemle ortaya koymaya hazırlanan gençler, 5 Mayıs 1960 günü saat 17.00’da, Kızılay’da protesto mitingi düzenlemeye karar verdiler. Eylemin ilgi çekmesi için de “5’inci ayın 5’inde, saat 5’te, Kızılay’da” anlamına gelen “555K”yı parola olarak belirlediler. Ayrıca Plevne Marşı olarak da bilinen “Osman Paşa” türküsünün güftesiyle protest bir marş dillendirdiler.

Üniversite öğrencilerinin yanı sıra Ankara’daki liselerde öğrenim gören gençler ile CHP Gençlik Kolları’nın da katılımıyla Kızılay’da gerçekleştirilen eylem,¹⁷⁴ kitlesel bir mitinge dönüştü. Eylemin başlamasının ardından Kızılay’a gelen Ankara Valisi Dilaver Argun’un polisler “müdahale etme” emri vermesi, gençler ile polisler arasında arbede yaşanmasına yol açtı. Bu sırada Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile Başbakan Adnan Menderes’in alana gelmesi üzerine protestoya ivme kazandırdı. “Menderes istifa” sloganlarıyla protestolarına devam eden gençler tarafından hırpalanan Menderes’in, Bayar’la birlikte güçlkle araca bindirilerek kalabalığın arasından çıkarıldı. Bu hadise nedeniyle 555K eylemi, iktidarda sarsıcı bir etki yaratmıştı. Dahası, iktidar karşıtı eylemlerin kesintiye uğramaksızın devam edeceğini göstermişti. Nitekim Mayıs 20 ve 21’inde Harp Okulu öğrencilerinin gerçekleştirdiği iktidar karşıtı “yürüyüş”, artık DP iktidarı için sona doğru yaklaşıldığının işaretini vermişti.¹⁷⁵ Zira iktidara tepki niteliği taşıyan bu yürüyüş, 27 Mayıs 1960’da DP iktidarına son verecek olan askerî darbeye giden sürecin son eylemi olmuştur.

3. TÜRKİYE’DE GENÇLİK HAREKETLERİNİN SONUCU: DP İKTİDARININ SONU

DP’nin 1950 Mayıs’ında gerçekleştirilen seçimle başlayan iktidarı, on yıl sonra yine bir Mayıs ayında sona erdi. Özellikle 1950’li yılların ikinci yarısından itibaren değişmeye başlayan ve 1957 seçimlerinin ardından otoriter bir görünüme kavuşan politik tutum, yalnızca muhalefet partilerinin değil, basın mensuplarından akademisyenlere, ordu mensuplarından gençlere kadar geniş bir kitlenin tepkisini çekmeye başlamıştı. Nitekim 1960 yılının Nisan ayında üniversite öğrencileri öncülüğünde başlayan ve zamanla gençlerin kitlesel protestosuna dönüşen eylemler, iktidarı sarsıcı bir etki yaratmıştı.

Esasında ordu içerisinde DP iktidarına son vermeye yönelik çalışmalar yıllar öncesinden beri süregelmiş¹⁷⁶ olsa da gençlerin öncülüğünde başlayan eylemler, ordunun harekete geçebilmesi için muazzam bir fırsat sunmuştu. Bu arada 25 Mayıs 1960 tarihli TBMM Toplantısı’nda yaşanan kavga nedeniyle TBMM’nin tatil edilmesi, bu fırsatı perçinlemişti.¹⁷⁷ Nihayetinde 27 Mayıs 1960 günü saat 05.15’te, Albay Alparslan Türkeş

172 Firdes Temizgüney, “1960 Darbesine Giden Süreçte Önemli Bir Kesit: İstanbul Öğrenci Olayları”, Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, S.27, (Bahar 2018), s.193.

173 Asil Kaya, Modernleşme Sürecinde Türkiye’de Gençlik Hareketleri, Libra Yayınları, İstanbul 2021, ss. 524-525.

174 A.Ö. Öymen, “Hürriyet yolundaki ilk Bulvar gösterisi”, Ulus, S.13264, (04.08.1960), s.4.

175 “Harp Okulu Yürüyüşü”ü hakkında bilgi için Bkz. Kaya, a.g.e., ss. 528–530.

176 Adnan Çelikoğlu, Bir Darbeci Subayın Anıları-27 Mayıs Öncesi Ve Sonrası, 1.b., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010, s.108; Mithat Perin, Menderes’i Kim Astırdı?, 1.b., Dünya Yayınları, İstanbul 1995, s.31; Dünder Seyhan, Gölgedeki Adam, Nurettin Uycan Matbaası, İstanbul 1966, s.46.

177 Weiker, a.g.e., s.31.

Uzakdoğudan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

tarafından Ankara Radyosu aracılığıyla okunan tebliğde ordu mensuplarının yönetime el koyduğu ilan edilmişti. Tebliğin ilk ifadelerinde “Bugün Demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hadiseler dolayısıyla ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla Türk Silahlı Kuvvetleri memleketin idaresini eline almıştır”¹⁷⁸ denilerek söz konusu ordu müdahalesinin gerekçesi açıklanmış oluyordu. 27 Mayıs Darbesi'nin ardından kurulan Millî Birlik Komitesi'nin (MBK) başına getirilen emekli Orgeneral Cemal Gürsel'in 24 Haziran 1960 tarihli toplantıyı açarken kullandığı ifadeler, bu gerekçeyi destekler bir nitelik taşıyordu:

“İcraatlarının hesabını vermekten korkan iktidarlar, idare ettikleri milletler için felaket müjdecisi olmaktan kurulamazlar. Bu korku içinde mesuliyetten sıyrılmanın başka çıkar yolu bulunmayan sabık ve sakıt iktidar partisinin idarecileri de asla ihlâl edilmemesi icabeden ‘Türk Anayasasını’ çiğnemekten çekinmediler. Netice; Türk milletinin insanlık hak ve hürriyetleri ortadan kaldırılmış, muhalefet murakabesi işlemez hale getirilmiş, adalet bağımsızlığı, haberleşme hürriyeti, üniversite muhtariyeti tahrib edilmiş, memleket âkibeti meçhul karanlık bir uçuruma doğru hızla yuvarlanır bir duruma sokulmuş oldu.

*Ordu Dahilî Hizmet Kanununun 34 üncü maddesi ile, ‘Türk yurdunu ve Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile tâyin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyetini kollamak ve korumak’ vazifesi kendisine verilmiş olan Türk Ordusunun bu faciaya daha fazla seyirci kalması elbette beklenilemezdi.”*¹⁷⁹

Emir-komuta zincirinin de dışına çıkılarak gerçekleştirilen bu müdahalenin DP açısından ilk sonucu DP'nin on yıldır süren iktidarına son vermesi oldu.¹⁸⁰ İkinci sonuç ise Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 29/9/1960 tarih ve 960/784 sayılı kararıyla partinin faaliyetlerine son verilmesiyle ortaya çıktı.¹⁸¹ Üçüncü, belki en önemli sonucu ise Yüksek Adalet Divanı tarafından Yassıada'da sürdürülen yargılamalar sonucunda idama mahkum edilen Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan'a dair kararın MBK tarafından onanarak ivedilikle infaz edilmiş olmasıydı.¹⁸²

Kısacası gençlik hareketleriyle olgunlaşan süreç, öncelikle DP iktidarının sona ermesiyle, ardından DP'nin kapatılması ve partinin önde gelen isimlerinin idamlarıyla sonuçlanmıştı. Bundan sonra da ülkenin siyasi, idari ve hukuki yörüngesinin dönüşümüyle devam edecekti.

C. GÜNEY KORE'DEN TÜRKİYE'YE KELEBEK ETKİSİ

1. Gençlik Hareketleri Arasındaki Benzerlikler

Güney Kore'de Rhee iktidarına, Türkiye'de ise DP Hükümeti'ne karşı bir tür “başkaldırı” niteliği taşımaları, “muhaliif” karaktere sahip gençlik hareketlerinin en

178 B.C.A., 30.10.0.0/40.236.8, (27.05.1960), s.4.

179 Millî Birlik Komitesi Genel Kurul Toplantısı, C.1, B.1, O.1, (24.06.1960), s.2.

180 27 Mayıs 1960'ta yaşananlar hakkında bilgi için bkz. Sıtkı Ulay, Harbiye Silah Başına, Kitapçılık Ticaret Ltd. Şti., İstanbul 1968, ss.96–128; Salim Rıfıkı Burçak, Yassıada Ve Öncesi, Çam Matbaası, Ankara 1976, ss.64–83; Sami Küçük, Rumeli'den.27 Mayıs'a, Mikado Yayınları, İstanbul 2008, s.88.

181 Resmi Gazete, S.10676, (09.12.1960), s.2716.

182 Esasında DP Kurucu Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar da idama mahkum edilenler arasındaydı. Ancak 65 yaşını geçmiş olması nedeniyle cezası ağır müebbet hapse çevrildi. “T.C. Millî Birlik Komitesi Kararı”, Resmî Gazete, S.10908, (16.09.1961), s.5161.

belirgin benzerliklerini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte her iki gençlik hareketinin ortaya çıkmasında başat rol oynayan siyasi ve sosyo-ekonomik koşullar da gözden kaçmamaktadır ki Rhee iktidarının sonunu getirecek olan gençlik hareketlerini Güney Kore için “İkinci Kurtuluş Savaşı” olarak nitelendiren Yakup Kadri Karaosmanoğlu,¹⁸³ Güney Kore ile Türkiye’nin aynı meselelere sahip olduklarına, aynı politik ve sosyal şartlar içinde bocaladıklarına vurgu yaparak iki ülke arasındaki benzerliğe dikkat çekiyordu.¹⁸⁴

Güney Kore’de seçmenlerin gözünde bir tür “kurtarıcı” olarak görülerek iktidara gelen Rhee’nin seçimlerde elde ettiği başarıların yaratmış olduğu özgüvenin de etkisiyle otoriteryanizme yönelmesi durumu, Türk seçmenin “kurtarıcı” olarak gördüğü DP Hükümeti’nin siyasi sürecinde de gözlemlenebilmektedir. Seçimlerde elde ettikleri başarılar, Güney Kore’deki Rhee iktidarını da Türkiye’deki DP iktidarını da “kendi iktidarını sağlamlaştırma ve daim kılma”ya yöneltmişti. Bu yönelim, mevcut iktidarlara karşı muhalif hareketlerin doğmasına ve söz konusu hareketlerin kısa sürede güçlenmesine yol açınca bahsi geçen “amaç”, bir tür “kayı”ya dönüşmüştü. Giderek otoriterleşen politik tutumun yanı sıra iktidarı güvence altına almaya ve güçlendirmeye yönelik tedbirler almak, söz konusu “kayı”nın birer tezahürüydü. Gerek Güney Kore’de gerekse Türkiye’de giderek otoriterleşen politik tutum özellikle muhalif siyasetçiler ile muhalif basına yönelik uygulamalarla somutlaştırılmıştır. Daha önce de değinildiği üzere Güney Kore’de Rhee’ye muhalefet eden Cho Bong Ahm idama mahkum edilirken, Türkiye’de muhalefetin önde gelen isimlerinden CMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı hapse gönderiliyordu. Aynı şekilde Güney Kore’de de Türkiye’de de basına yönelik sansür, hapis vb. yaptırımlarla otoriter eğilim gözler önüne seriliyordu. Bununla birlikte Güney Kore’de Rhee “Milli Emniyet Kanunu”nu yürürlüğe koyarak, Türkiye’de ise DP iktidarı “Tahkikat Komisyonu”nu kurarak, mevcut konumlarını güçlendirmeye ve ülkede mutlak hakimiyeti tesis etme yoluna gittiler. Ne var ki bu girişimler, beklenen sonucu vermek bir yana, muhalif hareketlerin güç kazanmasına yol açmıştı.

Her iki ülkenin sosyo-ekonomik koşulları da benzer bir seyir izlemekteydi. 1949 yılında Güney Kore’de kabul edilen “Geri Alınan Mülkiyetin Tasarrufu Kanunu”nun da etkisiyle¹⁸⁵ ülkede iktidara yakın firmalara özel imtiyazlar verilmesi tepkilerin artmasına yol açarken,¹⁸⁶ politik elitler ile ekonomik elitler arasındaki girift bağlar, yolsuzluk söylemlerinin artmasına neden oluyordu.¹⁸⁷ Bu arada 1950’li yılların ikinci yarısından itibaren Güney Kore’de ekonomik kriz etkisini hissettirmeye başlamıştı. Zamanla kriz ivme kazandıkça, Rhee’nin popülist ve otoriter yönetimine yönelik tepkiler de artmıştı.¹⁸⁸ Türkiye’de ise 1954 yılından itibaren bütçe açığı-borçlanma-enflasyon ekseninde giderek belirginleşmeye başlayan ekonomik sıkıntılar, halkı hayat pahalılığı, bozulmuş piyasa koşulları, adaletsiz gelir

183 Karaosmanoğlu’na göre Güney Kore, ilk kurtuluş savaşını Kore Savaşı’nda komünizme karşı vermiş ve Türkiye’nin de içinde bulunduğu altı ülkenin desteğiyle bu savaşta bağımsızlığına kavuşmuştur. Y. K. Karaosmanoğlu, “Güney Kore ikinci kurtuluş savaşında”, Ulus, S.13194, (25.04.1960), ss.1,5.

184 Y. K. Karaosmanoğlu, “Türkiye ve Güney Kore”, Ulus, S.13167, (27.03.1960), ss.1,5.

185 İşgalcilerden alınan malların ve işletmelerin 1958 yılına değin elden çıkarılacağı taahhüt ediliyordu. Bu durum ekonomik alanda Güney Kore’nin liberal bir tutum sergileyeceğini göstermenin yanı sıra imtiyaz, rüşvet ve yolsuzluk gibi manipülatif uygulamaların da önünü açıyordu. Özlem Tezer, “Güney Kore’nin Ekonomik Elitleri Ve Siyasal Sistem İçerisindeki Konumları”, Fiscoeconomia, Vol. 3 (3), 2019, s.83.

186 A.g.m., ss.83-84.

187 A.g.m., s.85.

188 Nicolas Grinberg, “From Miracle To Crisis And Back: The Political Economy Of South Korean Long-Term Development”, Journal Of Contemporary Asia, Vol.44, No.4, 2014, s.724.

Uzakdoğudan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

dağılımı, karaborsacılık ve nihayetinde kriz gerçeğiyle karşı karşıya getirmişti.¹⁸⁹ Sosyal sınıflar arasında artan dengesizlik, orta sınıfın erimesine ve köylülerin yoksullaşmasına neden olurken, “*parasız*” işe başlayan bazı sermayedarların kısa sürede zenginleşmeleri dikkat çekiyordu.¹⁹⁰ Bu durum, sosyal krizin somut bir göstergesiydi. Ekonomik gidişattaki olumsuzluğa paralel olarak artan siyasi baskılar, sosyal krizi arttırıcı bir etki yaratıyordu. Öyle ki Zürcher’e göre DP iktidarı, “*ekonomik liberalleşmeyi kurtarmak için siyasal liberalleşmeyi geniş ölçüde feda ediyordu*”¹⁹¹

Güney Kore’de Mart 1960’ta başlayan ve Nisan ayında da devam eden gençlik hareketlerinin hemen hemen aynı dönemde Türkiye’de vuku bulan gençlik hareketleriyle benzerliği, hareketlerin ortaya çıkmasına yol açan siyasal ve sosyo-ekonomik koşullardan ibaret değildi. Hareketlerin niteliği, destekleyicileri ve sonuçları açısından da her iki hareket arasında benzerlikler göze çarpmaktaydı.

Güney Kore’de Rhee iktidarına, Türkiye’de ise DP iktidarına karşı başlatılan gençlik hareketlerinin öncülüğünü üniversitelerde öğrenim gören gençler üstlenmişlerdi. Bu nedenden olsa gerek her iki harekette de öğretim üyelerinin hatırı sayılır etkisi olduğu söylenebilir.¹⁹² Üstelik “*hürriyet*” mottosunun kullanıldığı¹⁹³ her iki hareket de mevcut iktidarlar tarafından “*şiddet*” yoluyla bastırılmak istenmiş ve “*Devletin Baskı Aygıtı*”¹⁹⁴ olarak nitelendirilen kolluk kuvvetleriyle çatışmışlardı.¹⁹⁵ Bu çatışmalar sırasında öğrenciler arasında hayatını kaybedenler olmuş ve bu öğrenciler özellikle muhalifler tarafından “*kahraman*” olarak adlandırılmışlardı.

Hiç kuşku yok ki her iki gençlik hareketinin en belirgin benzerlik yarattığı sonuçlarda gizliydi. Zira her iki hareket de iktidar değişikliğiyle sonuçlanacak süreci başlatmış oluyorlardı. Güney Kore’deki gençlik hareketi Rhee iktidarının devrilmesiyle sonuçlanırken, Türkiye’deki gençlik hareketi DP iktidarının sonunu getirmemiş olsa da bu “*son*”u getirecek askeri darbeye ortam hazırlıyordu. Bu husus, aynı zamanda, her iki hareket arasındaki nüansı teşkil etmektedir. Bir başka deyişle Güney Kore’deki gençlik hareketi, Rhee iktidarının devrilmesine doğrudan etki ederken, Türkiye’deki gençlik hareketi DP iktidarının devrilmesinde “*dolaylı*” bir rol üstlenmiş oluyordu. Bu arada Güney Kore’de Rhee iktidarının ardından siyasal ve sosyo-ekonomik alanda beklentilerin karşılanamaması, orada da askeri darbeye yol açacaktı.

189 Kaya, a.g.e., s.439.

190 Orhan Erkanlı, Anılar... Sorunlar... Sorumlular, 2.b., Baha Matbaası, İstanbul 1972, s.11.

191 Zürcher, a.g.e., ss.334-335.

192 Güney Kore’de öğretim üyelerinin yaptıkları yürüyüş, Türkiye’de ise İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sıddık Sami Onar ve Ankara Üniversitesi SBF Dekanı Prof. Dr. Fehmi Yavuz gibi akademisyenlerin öğrencilerden yana tavır takınmaları bu husustaki önemli kanıtlardır.

193 “NATO opens Meet in Riot-Torn Turkey”, The Daily Herald, No.195, (02.05.1960), s.1, “New Riots In Ankara”, The Sunday Herald, Vol.37, No.49, (15.05.1960), s.1.

194 Marksist düşünür Louis Althusser’in ortaya attığı teoriye göre devletin amaçları doğrultusunda kullandığı iki aygıtı vardır. Bunlar; “Devletin İdeolojik Aygıtları” ve “Devletin Baskı Aygıtları”dır. Okullar, siyasi partiler, sendikalar, basın vs. Devletin İdeolojik Aygıtlarına örnek teşkil ederken, hükümetler, ordu, polis, mahkemeler vs. Devletin Baskı Aygıtları arasında yer almaktadırlar. Louis Althusser, İdeoloji Ve Devletin İdeolojik Aygıtları, Çeviren. Alp Tümertekin, 5. Baskı, İthaki Yayınları, İstanbul, 2016, ss. 50 – 51.

195 Her iki harekette de polislerin gençlere yönelik uyguladığı şiddet, dış basının işlediği konular arasında yer almıştır. “Rioting Kills 14 in Cities Of Turkey”, The Daily Herald, No.194, (29.04.1960), s.1.

2. Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

Güney Kore'de ortaya çıkan gençlik hareketleri Türkiye'de özellikle muhalif gazeteler tarafından yakından takip ediliyordu. Hatta bazı köşe yazarları, Güney Kore'deki gençlik hareketlerini destekleyici bir üslup benimsemişlerdi. Örneğin Sami Kohen, *"diktatör kesilen Rhee, memlekette hürriyeti ortadan kaldırmakla bu büyük ideali çiğnemekte ve bu uğurda ölen bütün Korelilere ve müttetiklerine ihanet etmektedir"*¹⁹⁶ derken, M. Piri ise Cumhuriyet gazetesindeki köşesinde Rhee için *"Tarihe altın harflerle geçmesi muhakkak olan bu insan şimdi, aynı tarih sahifelerinde lanetle anılacaktır"*¹⁹⁷ ifadelerini kullanıyordu.

CHP'nin yayın organı konumunda olan Ulus gazetesi, Güney Kore'deki gençlik hareketlerinin 19 Nisan'dan itibaren giderek büyümesini iktidarın yeni girişimlerle memleket çapında yeni seçimlerin yapılması için muhalefetin artan taleplerini susturmaya çalışmasından kaynaklandığına vurgu yapıyordu.¹⁹⁸ DP'nin yayın organı Zafer gazetesi ise Güney Kore'deki olaylara ilişkin haberlere iç sayfalarda, bir ya da iki sütun halinde yer veriyor ve bu hususta herhangi bir yorum yapılmıyordu. Muhtemeldir ki DP iktidarı, Güney Kore'deki hareketlerin Türkiye'ye sirayet etmesinden çekiniyor ve olaylarla ilgili görüşlerini ortaya koyarak herhangi bir gerginliğe mahal vermek istemiyordu.

Güney Kore'deki gelişmelere *"taraf"* olanlar yalnızca köşe yazarlarından ibaret değildi. Örneğin CKMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı, 22 Nisan 1960'da Güney Kore'deki gelişmeler üzerine yapmış olduğu açıklamada Güney Koreli gençlere şu sözlerle destek veriyordu:

"Güney Kore'de cereyan eden kanlı hadiseler ve sebepleri sulha, hürriyet idealine ve insan haklarına bağlı bütün milletlerin üzerinde dikkat ve hassasiyetle duracağı bir mevzudur.

*Diktatörlerin yalnız milletleri için değil, bütün insanlık için bir felaket kaynağı oldukları hakikati Hitler ve Mussolini maceralarıyla ve İkinci Dünya Harbi felaketleriyle bir kere daha anlaşılmiş bulunmaktadır. Bu itibarla sulhün, hürriyet idealinin ve insan haklarının bir dostu olarak dünyada sevgi ve takdir gören Amerika Birleşik Devletlerinin Güney Kore'de cereyan eden hadiseler karşısında seyirci kalması ve bir diktatörü desteklemesi beklenemezdi"*¹⁹⁹

Güney Kore'deki gençlere verilen bu ve benzeri destekler, aynı zamanda Türkiye'deki gençlere yönelik bir mesaj niteliği de taşıyordu. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün 18 Nisan 1960'ta kurulan Tahkikat Komisyonu'na verilen yetkilerin genişletilmesine yönelik teklifin görüşüldüğü 27 Nisan 1960 tarihli TBMM Toplantısı'nda söylediği sözler bu hususta önemli bir örnek teşkil etmekteydi:

"Biz aldığımız tedbiri aldık, yürüteceğiz diyorsunuz. Gayrimeşru baskı rejimine girmiş olan idarelerin hepsi böyle söylemişlerdir. Siz de öyle diyorsunuz. Fakat muvaffak olamayacaksınız. Kore Başkanı Syngman Rhee kurtuldu mu? Üstelik onun ordusu, polisi,

196 Sami Kohen, "Güney Kore'de İsyan", Milliyet, S.3574, (21.04.1960), s.2.

197 Piri, "Amerika'nın ihtarı ve tefsirler", s.3.

198 "G. Kore'de nümayiş", Ulus, S.13192, (23.04.1960), s.1.

199 "Diktatörler milletleri için değil, insanlık için de bir felaket kaynağıdır", Ulus, S.13192, (23.04.1960), s.1; "Kore Meclisi'nde Büyük Kavga Çıktı", s.7.

Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

memuru elinde idi. Halbuki sizin elinizde ne ordu var, ne memur, ne üniversite ve hatta ne de polis var... Olur mu böyle baskı rejimi? Muvaffak olur mu bu? Bir baskı rejimi kurulduğu zaman onu kuranlar artık mukavemet kalmayacak zannederler. Bizdeki baskı rejimini kuranlar da öyle zannediyorlar. Baskı tertipçileri bilsinler ki, Türk Milleti Kore Milletinden daha az haysiyetli değildir."²⁰⁰

Hiç kuşku yok ki gerek basın gerekse siyasetçilerin gençlik hareketlerine yönelik ilgisi, Güney Kore'deki hareketlerin Türkiye'ye sirayet etmesinin önünü açıyordu. Hatta söz konusu ilgi, Güney Kore'den Türkiye'ye yönelen bir tür kelebek etkisinin²⁰¹ güdüleyicisi haline geliyordu. Nitekim binlerce kilometre öteden Türkiye'ye yönelen bu etki, 27 Nisan 1960 günü İstanbul'da Marmara Lokali'nde gerçekleştirilen ve polisin müdahalesiyle dağıtılan Tıp Talebe Cemiyeti Kongresi'nde varlığını hissettirmeye başlıyordu. Kongrede Güney Kore'deki gençlere hitaben bir mektup yazılması ve bu mektubun yayınlanması önerisinin kabul edilmesi²⁰² üzerine polis, kongreyi basarak dağıttı. Her ne kadar okunamamış olsa da kongrenin divan başkanlığını yürüten Dr. Memduh Eren'in yıllar sonra anılarında yer verdiği o metin, Güney Kore'deki gençlik hareketlerinin Türkiye'deki gençler üzerindeki etkisini gözler önüne seriyordu:

"Seul Üniversitesi Talebe Birliği Başkanlığı'na

Korea

Zulmün tüfeğine, bombasın karşı insan haysiyeti ve ilahi adaletin çelik pençesi ile mücadele ediyorsunuz. İnsanıñ yüz karası olan ahlaksız, adaletsiz, zalim diktatörlere karşı giriştiiğiniz mücadelede kardeşlerinizin kanları akıyor. Belki siz de öleceksiniz fakat er geç milletinizin haysiyet ve şerefini kurtaracaksınız. Buna eminiz ve inanıyoruz.

Türk gençliği ve Türk milleti bu büyük mücadeleniz karşısında gurur duymaktadır. Ölen kardeşlerinizin aziz ruhları önünde hürmetle eğiliyoruz.

Atatürk gençliği olarak biz de vatan hainlerinin, zalimlerin kurduğu partizan idarenin zilleti altında yaşamaktansa ölmeyi tercih edeceğiz. Mücadelenizi anlıyor ve inanıyoruz. İcap ederse aynı gaye uğruna canlarımızı feda edeceğiz fakat asla milletimizi böyle bir idarenin eline bırakmayacağız"²⁰³

Güney Kore'deki öğrenci hareketlerini dikkatle izleyen İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin 28 Nisan 1960'daki eylemleriyle başlayan iktidar karşıtı süreç, 27 Mayıs 1960'da yaşanan darbeyle sonuçlanıyor, Türk siyaseti yeni bir yörüngeye yöneliyordu.

Bu arada dış basında Türkiye'deki gençlik hareketlerine yönelik haberlerde Güney Kore'deki gençlik hareketlerine de vurgu yapılıyordu. Amerika'da Fince yayınlanan

200 Zühtü Arslan, Türk Parlamento Tarihi – TBMM XI. Dönem (1957 – 1960), C.1., TBMM Kültür, Sanat Ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2009, s.29.

201 "Kelebek Etkisi Teorisi"; İlk kez Prof. Edward Norton Lorenz'in 29 Aralık 1972 tarihli bir konferansta sunduğu "Brezilya'da Bir Kelebeğin Kanat Çırpması Teksas'ta Fırtınaya Yol Açar mı?" başlıklı bildiriyle bilim dünyasına kazandırılmış bir teoridir. Bu teoriye göre kanat çırpın bir kelebeğin kanat rüzgarlarının etkisinin, başlangıç koşulları ve küçük karışıklıklara bağlı olarak daha sonraki büyük kargaşalıklar üzerinde belirleyici olabilir. Örneğin bir kelebeğin Pekin'de kanat çırpması, söz konusu belirleyicilere bağlı olarak bir ay sonra New York'ta fırtınaya yol açabilir. Erdoğan Taşkın, "Yönetimde Kelebek Etkisi", Politik Ekonomik Durum, S.200, (Mart 2014), s.6.

202 Kabacalı, a.g.e., s. 122.

203 Memduh Eren, 27–28 Nisan Gençlik Eylemi İşığında 27 Mayıs, Kardeşler Matbaası, İstanbul 1996, s.139.

Auttaja gazetesi ise Türkiye'deki öğrenci hareketlerini Güney Kore'deki gelişmelerin etkilediği yorumunda bulunuyordu.²⁰⁴ Batı Almanya'da yayınlanan Bad Godesberg gazetesi, 3 Mayıs 1960 tarihli nüshasında *"Güney Kore'deki ayaklanma, Menderes'e karşı yapılan ayaklanmanın kıvılcımını teşkil etmiş benziyor. İlk kanlar aktı. Bundan sonrası ne olacak? Syngman Rhee'nin aksine Menderes, silaha sarıldı. Zorla aşağıya inmek onun hoşuna gitmiyor"*²⁰⁵ ifadelerine yer verirken, Gellesche Zeitung gazetesi de 6 Mayıs 1960 tarihli nüshasında *"Kore'yi örnek olarak aldığı şüphe götürmeyen Türkiye'de açık bir isyan baş göstermiştir. Uzak-Doğu'da olduğu gibi, burada da, hüküm süren şartlarla memnuniyetsizliklerini en bariz şekilde belirten talebeler olmuştur"*²⁰⁶ denilerek Uzakdoğu'daki gelişmelerin Türkiye'yi etkilediği net bir biçimde ifade edilmiş oluyordu.

Bu görüşlere karşın iki hareket arasında bağlantı olduğunu reddeden görüşler de mevcuttu. Örneğin dönemin ABD Senatörü Fullbright, 1 Mayıs 1960 tarihinde CBS Televizyonu'na verdiği demeçte Güney Kore'de ve Türkiye'de meydana gelen gençlik hareketlerinin demokratik sisteme geçme arzusundan kaynaklandığını,²⁰⁷ buna karşın her iki hareket arasında bir bağlantı olmadığına dair inancını dile getiriyordu.²⁰⁸

Her iki hareketin geliştiği koşulların ve gelişim seyrinin benzerlik göstermesinin dışında, Güney Kore'deki hareketlerin *"başarılı"* sonuç vermesi, bu hareketteki söylemlerin ve mücadele yöntemlerinin Türkiye'ye taşınmasını sağladığı aşikardır. Gerek basının gerekse muhalif siyasetçilerin tutumlarının da etkisiyle Güney Kore'deki gençlik hareketleri bir anlamda *"rol model"* haline geliyordu.

SONUÇ

1948 yılındaki seçimlerle Güney Kore bağımsız bir ülke haline gelirken, Syngman Rhee önderliğinde yeni bir siyasal süreç başlıyordu. ABD'nin müttefiki olmaktan mühlhem, Batı Bloğu'nda yer alan ve *"demokrasi taraftarları"* arasında konumlanan Güney Kore, 1950–1953 yıllarında Kuzey Kore ile giriştiği savaştan sonra Rhee'nin giderek totaliterleşen yönetimine tanıklık etmeye başlıyordu.

Elde ettiği seçim başarılarından edindiği özgüvenle anayasada değişiklik yapan Rhee, zamanla ülkenin tek hâkimi oldu. Bir yandan muhalif siyasetçileri baskı ve tehditle sindirmeye çalışırken, öte yandan sansür ve hapis uygulamalarıyla basın–yayın organlarını kontrol altına almaya gayret ediyordu. Bu arada her geçen gün ağırlaşan ekonomik koşullar, siyasi iktidara karşı muhalefetin genişlemesine imkân tanıyordu. Nitekim Rhee iktidarının 12. yılında gerçekleştirilen seçimler, muhalefetin *"hile"* iddiasıyla ayaklanmasına neden oluyor ve iktidarın sonunu getirecek süreç böylece başlamış oluyordu. Rhee iktidarının *"hile"* iddialarına ve çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu eylemcilere yönelik *"şiddet"*li tutumu, hareketi bitirmek şöyle dursun daha da büyütüyordu. Özellikle genç eylemcilerin polis müdahaleleri sonucunda ölmesi, hareketi sürekli ve sarsıcı hale getiriyordu.

204 "Ylioppilaat kapinoivat Turkissa", Auttaja, Vol.55, No.18, (05.05.1960), s.1.

205 Ak Devrim, Başbakanlık Devlet Basımevi, Ankara 1960, s.13.

206 A.g.e., s.16.

207 Amerika'da Rumence yayınlanan Românul American gazetesi Güney Kore'nin devrik hükümeti için kullandığı *"terörist rejimi"* ifadesini, Menderes Hükümeti için de kullanarak hareketlerden çok güdüleyicilerin benzerliğine dikkat çekiyordu. "Studentii Turci Demonstreaaza; Cer Demisia Guvernului Menderes", Românul American, No.19, (07.05.1960), s.1.

208 Ak Devrim, s.19.

Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

Nihayetinde geri döndürülemez bir istikamete yönelen hareket, yaklaşık 40 günlük bir mücadelenin sonunda başarıya ulaşıyor ve süreç, iktidarın devrilmesiyle sonuçlanıyordu.

Güney Kore'deki bu hareket, Türkiye'de de geniş yankı uyandırdı. 1950'li yılların ikinci yarısından itibaren ekonomik ve sosyal gelişmeler nedeniyle halk nezdindeki desteğini yitirmeye başlayan DP iktidarı, bu harekete temkinli bir yaklaşım sergiliyordu. Ne var ki muhalefet, Güney Kore'deki hareketi yakından takip ediyor, DP'nin özellikle 1957 seçimlerinden sonraki uygulamalarını Rhee iktidarının uygulamalarıyla özdeşleştirerek Güney Kore'deki gençlik hareketlerinden yana tavır alıyordu. Bu tavır, muhalif gazetelerde sürekli olarak işleniyordu. Dolayısıyla Güney Kore'deki gençlik hareketleri, basın-yayın organlarının da yardımıyla Türkiye'de bir tür kelebek etkisi yaratıyordu. Öyle ki bazı öğrenci kuruluşlarının kongrelerinde Güney Kore'deki gençlere destek mesajları veriliyordu. Ancak söz konusu mesajlar, polis engeliyle karşılaşıyordu ki bu, DP iktidarının Güney Kore'deki hareketlerin yaratacağı kelebek etkisine yönelik çekinceyi ortaya koyuyordu. Fakat hiçbir engelleme bu etkinin önüne geçmeye yetmiyordu.

Nihayetinde Güney Kore'de Rhee iktidarının devrilmesinden hemen sonra, 28 Nisan 1960'da, İstanbul Üniversitesi'nde öğrenim gören gençler DP iktidarına karşı protesto eylemine başlayarak Türkiye'de iktidar değişikliğiyle sonuçlanacak bir sürecin fitilini ateşliyorlardı. Bu eylem, gerek hürriyet söylemini ön plana çıkarmasıyla gerekse benimsediği mücadele yöntemiyle Güney Kore'den Türkiye'ye yönelen kelebek etkisini de somutlaştırıyordu. Neticede Güney Kore'de bir gençlik hareketi sona ererken; binlerce kilometre uzakta, nedenleri, süreçleri ve sonuçları itibarıyla benzerlik teşkil eden yeni bir harekete örnek teşkil ediyordu.

KAYNAKÇA

1. ARŞİV BELGESİ VE TUTANAKLAR

B.C.A., 30.10.0.0/40.236.8, (27.05.1960).

Millî Birlik Komitesi Genel Kurul Toplantısı, C.1, B.1, O.1, (24.6.1960).

T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, D.11, C.13, İ. 58, (18 Nisan 1960).

2. RESMÎ YAYINLAR

"T.B.M.M. Kararı", (1960), Resmî Gazete, 19 Nisan, S.10484, s.1178/a.

"T.C. Milli Birlik Komitesi Kararı", (1961), Resmî Gazete, 16 Eylül, S.10908, s.5161.

"Türkiye Büyük Millet Meclisi Tahkikat Encümenlerinin vazife ve salâhiyetleri hakkında Kanun", (1960), Resmî Gazete, 28 Nisan, S.10491, s.1.

3. SÜRELİ YAYINLAR

Auttaja,

Cumhuriyet,

Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi,

Gaziantep University Journal of Social Sciences,

Milliyet,

Politik Ekonomik Durum,

Românul American,

The Daily Herald,
The Sunday Herald,
The Utah Nippo,
Ulus,
Zafer,

4. KİTAPLAR

- Ahmad, Feroz (2017), Modern Türkiye'nin Oluşumu, Çeviren. Yavuz Alogan, 11. bs., İstanbul: Kaynak Yay.
- Ahmad, Feroz, Ahmad, Bedia Turgay (1976), Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945–1971, 1. bs., Ankara: Bilgi Yay.
- Ak Devrim (1960), Ankara: Başbakanlık Devlet Basımevi.
- Alper, Emin (2019), Jakobenlerden Devrimcilere: Türkiye'de Öğrenci Hareketlerinin Dinamikleri (1960–1971), Çeviren. Eylem Yenisoy, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.
- Arcayürek, Cüneyt (1984), Bir İktidar Bir İhtilal 1955–1960, 1. bs., Ankara: Bilgi Yay.
- Arslan, Zühtü (2009), Türk Parlamento Tarihi–TBMM XI. Dönem (1957 – 1960), C.1., Ankara: TBMM Kültür, Sanat Ve Yayın Kurulu Yay.
- Aydemir, Şevket Süreyya (2000), İhtilâl Mantiği ve 27 Mayıs İhtilâli, 7.bs., İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Burçak, Salim Rifki (1976), Yassıada Ve Öncesi, Ankara: Çam Matbaası.
- Çelikoğlu, Adnan (2010), Bir Darbeci Subayın Anıları-27 Mayıs Öncesi Ve Sonrası, 1.bs., İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Elevli, Avni (1960), Hürriyet İçin 27 Mayıs 1960 Devrimi, Ankara: Yeni Desen Matbaası.
- Eren, Memduh (1996), 27–28 Nisan Gençlik Eylemi Işığında 27 Mayıs, İstanbul: Kardeşler Matbaası.
- Erkanlı, Orhan, Anılar... Sorunlar... Sorumlular, 2.bs., İstanbul: Baha Matbaası.
- Gencer, Ali İsmet (1961), Hürriyet Savaşı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Yay.
- Kabacalı, Alpay (2007), Türkiye'de Gençlik Hareketleri, 3.bs., İstanbul: Güner Yay.
- Kaya, Asil (2021), Modernleşme Sürecinde Türkiye'de Gençlik Hareketleri, İstanbul: Libra Yay.
- Küçük, Sami (2008), Rumeli'den.27 Mayıs'a, İstanbul: Mikado Yay.
- Milletvekili Genel Seçimleri 1923–2011 (2012), Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Öymen, Altan (2013), ...Ve İhtilâl, 1.bs., İstanbul: Doğan Kitap.
- Perin, Mithat (1995), Menderes'i Kim Astırdı?, 1.bs., İstanbul: Dünya Yay.
- Seyhan, Dündar (1966), Gölgedeki Adam, İstanbul: Nurettin Uycan Matbaası.
- Toker, Metin (1966), İsmet Paşayla 10 Yıl (1957-1960), C.2., byy: Akis Yay.
- Ulay, Sıtkı (1968), Harbiye Silah Başına, İstanbul: Kitapçılık Ticaret Ltd. Şti.

Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

- Uyar, Hakkı (2001), *Türk Siyasal Yaşamında Cepheleşmelere Bir Örnek: Vatan Cephesi*, 1.bs., İstanbul: Büke Kitapları.
- Weiker, Walter F. (1967), *1960 Türk İhtilâli, Çeviren. Mete Ergin*, İstanbul: Cem Yay.
- Yıldız, Ahmet (2001), *İhtilalin İçinden*, 1.bs., İstanbul: Alan Yay.
- Zileli, Gün (2004), *Ev (1946–1954)*, 1.bs., İstanbul: İletişim Yay.
- Zurcher, Eric Jan (2007), *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, Çeviren. Yasemin Saner Gönen*, 21.bs., İstanbul: İletişim Yay.

5. MAKALELER

- “Amerika, Güney Kore'ye dün sert bir ihtarda bulundu”, (1960), *Cumhuriyet*, 21 Nisan, S.12839, ss.1,5.
- “Anti-Rhee Riots Spread Over Entire South Korea”, (1960), *The Daily Herald*, 20 Nisan, S.187, ss.1,4.
- “Basın Enstitüsü Kore'de Çalışmalarına Başladı”, (1960), *Milliyet*, 7 Nisan, S.3560, s.5.
- “Basın hürriyeti için Amerikanın teşebbüsü”, (1958), *Cumhuriyet*, 1 Aralık, S.12339, ss. 1,5.
- “Basın Kanununun tādili için Kore'de muhalif meb'uslar hapsedildi”, (1958), *Milliyet*, 25 Aralık, S.3098, s.1.
- “Başkan Eisenhower Güney Koreye gitmekten vazgeçti”, (1960), *Ulus*, 21 Nisan, S.13190, ss.1,4.
- Coşar, Ömer Sami, (1960), “Artık Sevilmiyor”, 21 Nisan, *Milliyet*, S.3574, s.3.
- _____, (1960), “Bir Diktatör Devrildi”, 28 Nisan, *Milliyet*, S.3581, s.3.
- “Diktatörler milletleri için değil, insanlık için de bir felaket kaynağıdır”, (1960) *Ulus*, 23 Nisan, S.13192, s.1.
- “Eisenhower, Rhee'ye Endişesini Bildirdi”, (1959), *Milliyet*, 3 Ocak, S.3107, s.5.
- “Eisenhower Syngman Rhee'yi ikaz ediyor”, (1959), *Cumhuriyet*, 3 Ocak, S.12372, s.1.
- Erkmen, Ayşe, (2018) “Türkiye'de 1950 İle 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, C.17, S.3, ss.1225-1247.
- Esmer, Ahmet Şükrü, (1960), “Kore olayları”, *Ulus*, 22 Nisan, S.13191, s.3.
- “G. Kore muhalefet lideri asıldı”, (1959), *Milliyet*, 1 Ağustos, S.3312, s.1.
- “G. Kore'de, muhaliflerle polis arasında çatışma”, (1960), *Ulus*, 13 Nisan, S.13182, ss.1,3.
- “G. Kore seçim hileleri tekrar protesto edildi”, (1960), *Ulus*, 25 Mart, S.13165, s.5.
- “G. Kore seçimlerinde kanlı hādise oldu”, (1960), *Ulus*, 16 Mart, S.13156, s.3.
- “G. Kore'de nūmayış”, (1960), *Ulus*, 23 Mart, S.13192, ss.1,5.
- “G. Kore'de Yeniden Hadiseler Oldu”, (1960), *Milliyet*, 18 Nisan, S.3571, s.1.
- “G. Kore'deki hadiselerde yirmi lise öğrencisi öldü”, (1960), *Ulus*, 21 Mart, S.13161, s.3.
- Griberg, Nicolas (2014), “From Miracle To Crisis And Back: The Political Economy Of South Korean Long-Term Development”, *Journal Of Contemporary Asia*, C.44, S.4, ss. 711–734.

- “Güney Kore Meclisinde Mebuslar Kavga Etti”, (1958), Milliyet, 7 Aralık, S.3080, s.5.
- “Güney Kore Olayları”, (1960), Zafer, 29 Nisan, S.3812, ss.1,4.
- “Güney Kore seçimleri neticeleri”, (1954), Milliyet, 22 Mayıs, S.1452, s.3.
- “Güney Kore yeni seçime gidiyor”, (1959), Cumhuriyet, 7 Ocak, S.12376, s.3.
- “Güney Kore’de 2 Gazeteci Polislerin göz önünde dayak yedi”, (1960), Milliyet, 14 Şubat, S.3509, s.1.
- “Güney Kore’de basın hürriyeti yok ediliyor”, (1958), Milliyet, 1 Aralık, S.3074, ss. 1,5.
- “Güney Kore’de Basın ve muhalefete karşı ‘Birleşik cephe’”, (1958), Milliyet, 3 Aralık, S.3076, s.1.
- “Güney Kore’de, dün bin kişi nümayişte bulundu”, (1960), Ulus, 14 Nisan, S.13183, s.3.
- “Güney Kore’de dün yeniden öğrenci nümayişleri oldu”, (1960), Ulus, 16 Nisan, S.13185, s.3.
- “Güney Kore’de hürriyet isteyen halkın kanlı nümayişleri”, (1960), Cumhuriyet, 13 Nisan, S.12831, s.1.
- “Güney Kore’de seçim yapılıyor”, (1954), Cumhuriyet, 20 Mayıs, S.10708, s.3.
- “Güney Kore’de seçimi iktidar partisi kazandı”, (1954), Cumhuriyet, 22 Mayıs, S.10710, s.7.
- “Güney Kore’de seçimi Syngman Rhee kazandı”, (1958), Cumhuriyet, 5 Mayıs, S.12132, s.3.
- “Güney Korede Siyasî Durum”, (1960), Zafer, 23 Nisan, S.3806, s.8.
- “Güney Kore’de Syngman Rhee aleyhtarlığı”, (1953), Cumhuriyet, 16 Eylül, S.10462, ss.1,6.
- “Güney Kore’de yine hadiseler çıktı”, (1960), Cumhuriyet, 16 Nisan, S.12834, s.3.
- “Güney Kore’deki Seçim Kanlı Oldu”, (1960), Milliyet, 16 Mart, S.3540, ss.1,5.
- İpekçi, Abdi, (1961), “Kore”, Milliyet, 16 Ağustos, S.4030, s.3.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (1960), “Güney Kore ikinci kurtuluş savaşında”, 25 Nisan, Ulus, S.13194, ss.1,5.
- _____ (1960), “Türkiye ve Güney Kore”, 27 Mart, Ulus, S.13167, ss.1,5.
- Kohen, Sami (1987), “Bahar Taarruzu”, Milliyet, 17 Nisan, S.14163, s.5.
- _____ (1960), “Güney Kore’de İsyân”, Milliyet, 21 Nisan, S.3574, s.2.
- _____ (1961), “Güney Kore’de, Ordu Çang idaresini neden devirdi?”, Milliyet, 17 Mayıs, S.3943, s.3.
- _____ (1959), “Hür Olmayan ‘Hür Milletler’”, Milliyet, 16 Şubat, S.3151, s.2.
- “Kore Başkanı Teminat Verdi”, (1959), Milliyet, 28 Ocak, S.3132, s.5.
- “Kore Cumhurbaşkanı Syngman Rhee dün istifa edeceğini söyledi”, (1960), Cumhuriyet, 27 Nisan, S.12845, ss.1,5.
- “Kore Hükümeti istifa mecburiyetinde kaldı”, (1960), Cumhuriyet, 22 Nisan, S.12840, ss.1,5.

Uzakdoğu'dan Esen Rüzgâr (1960): Güney Kore'deki Gençlik Hareketinin Türkiye'deki Yansımaları

- "Kore Meclisi Rhee'nin İstifa Etmesini İstedi", (1960), Milliyet, 27 Nisan, S.3580, ss.1,5.
- "Kore Meclisi'nde Büyük Kavga Çıktı", (1960), Milliyet, 23 Nisan, S.3576, ss.1,7.
- "Kore'de binlerce öğrenci dün de nümayiş yaptı", (1960), Ulus, 20 Nisan, S.13189, s.3.
- "Kore'de Bugün Seçim Yapılıyor", (1960), Milliyet, 15 Mart, S.3539, s.1.
- "Kore'de halk yine ayaklandı", (1960), Cumhuriyet, 20 Nisan, S.12838, ss. 1,5.
- "Kore'de Hükümet Dün İstifa Etti", (1960), Milliyet, 22 Nisan, S.3575, s.1.
- "Kore'de muhalefet yeni seçim istiyor", (1960), Cumhuriyet, 23 Nisan, S.12841, ss.1,7.
- "Kore'de mücadele bitti: Rhee istifa etti", (1960), Milliyet, 28 Nisan, S.3581, ss.1,5.
- "Kore'de nümayiş isyan halini aldı", (1960), Milliyet, 20 Nisan, S.3573, ss. 1,5.
- "Kore'de nümayişçiler dün polise ateş açtılar", (1960), Milliyet, 21 Nisan, S.3574, ss.1,5.
- "Kore'de profesörler dün nümayiş yaptılar", (1960), Ulus, 26 Nisan, S.13195, ss.1,4.
- "Kore'de Rhee Boyun Eğdi", (1960), Milliyet, 24 Nisan, S.3577, ss.1,5.
- "Kore'de seçimde ölenleri polisin vurduğu bildirildi", (1960), Milliyet, 20 Mart, S.3544, s.5.
- "Kore'de seçime hile mi karıştı?", (1960), Ulus, 17 Mart, S.13157, ss.1,5.
- "Kore'de talebe dün yine polisle çarpıştı", (1960), Milliyet, 19 Nisan, S.3572, s.1.
- "Kore'deki seçimlerde hile yapıldığını duyan halk ayaklandı", (1960), Cumhuriyet, 16 Mart, S.12805, ss.1,5.
- "Levottoman Korean presidentti lupaa erota", (1960), Auttaja, 28 Nisan, C.55, S.17, s.1.
- "NATO opens Meet in Riot-Torn Turkey", (1960), The Daily Herald, 2 Mayıs, S.195, s.1.
- "New Riots In Ankara", (1960), The Sunday Herald, 15 Mayıs, C.37, S.49, s.1.
- Öymen, A.Ö. (1960), "Hürriyet yolundaki ilk Bulvar gösterisi", Ulus, 4 Ağustos, S.13264, s.4.
- _____ (1960), "Üniversite Bahçesinde Gözü Kanlı Bir Polis: Bumin", Ulus, 28 Haziran, S13227, s.4.
- Piri, M.(1960), "Güney Kore'deki mücadelenin içyüzü ve beklenen netice", Cumhuriyet, 22 Nisan, S.12840, s.2.
- _____ (1960), "Amerika'nın ihtarı ve tefsirler", Cumhuriyet, 23 Nisan, S.12841, s.3.
- "President May Cancel Visit To Korea", (1960), The Utah Nippo, 22 Nisan, S.9571, s.4.
- "Rhee Agrees To Reorganize Government", (1960), The Sunday Herald, 24 Nisan, C.37, S.46, ss.1,4.
- "Rhee Scores Victory in Korea Vote", (1960), The Daily Herald, 16 Mart, S.162, s.1.
- "Rhee'nin partisi Meclis ekseriyetini kaybetti", (1960), Milliyet, 26 Nisan, S.3579, ss.1,5.
- "Rhee's Palace Under Siege in Korea Riot", (1960), The Daily Herald, 19 Nisan, S.186, ss.1,4.
- "Rhee's Resignation Imminent", (1960), The Daily Herald, 26 Nisan, S.191, ss.1,2.
- "Rhee'yi kendi partisi şiddetle tenkit etti", (1960), Milliyet, 22 Mart, S.3546, s.3.
- "Rioting Kills 14 in Cities Of Turkey", (1960), The Daily Herald, 29 Nisan, S.194, ss.1,4.
- "Sakin Sabahlarda Kanlı Seçimler", (1960), Milliyet, 17 Mart, S.3541, s.1.

SELENER, N., "Kore'nin başa çıkılmaz tek şahsiyeti: Syngman Rhee", *Milliyet*, S.1130, (01.07.1953), s.3.

"Singman Rinin bazı yetkileri alınıyor", (1960), *Ulus*, 24 Nisan, S.13193, ss.1,5.

"Studentii Turci Demonstreaza; Cer Demisia Guvernului Menderes", (1960), *Românul American*, 7 Mayıs, S.19, s.1.

"Sute de Oameni Ucişi de Armata Lui Syngman Rhee", (1960), *Românul American*, 23 Nisan, S.17, s.1.

"Syngman Rhee'yi kendi partisi tehdit ediyor", (1960), *Ulus*, 22 Mart, S.13162, s.3.

Taşkın, Erdoğan (2014), "Yönetimde Kelebek Etkisi," *Politik Ekonomik Durum*, S.200, s.6.

Temizgüney, Firdes (2018), "1960 Darbesine Giden Süreçte Önemli Bir Kesit: İstanbul Öğrenci Olayları", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.27, ss.181-211.

Tezer, Özlem (2019), "Güney Kore'nin Ekonomik Elitleri Ve Siyasal Sistem İçerisindeki Konumları", *Fiscaoeconomia*, C.3, S.3, ss.80-97.

"U.S. Asks Rhee Fire Veep, Hold New Korea Election", (1960), *The Daily Herald*, 21 Nisan, S.188, ss.1,4.

"Vanha Korean presidentti voitti vaalissa", (1960), *Auttaja*, 24 Mart, C.55, S.12, s.1.

"What Is Korea Rioting All About? When Will It End?", (1960), *The Daily Herald*, 20 Nisan, S.187, s.1.

"Yalnız başına girdiği seçimi Rhee kazandı", (1960), *Milliyet*, 17 Mart, S.3541, s.1.

"Ylioppilaat kapinoivat Turkissa", (1960), *Auttaja*, 5 Mayıs, C.55, S.18, s.1.

6. TEZ

Sev, Yasin Gurur (2019), "Güney Kore'nin Modernleşme Sürecinin Zemini Olarak Senkretizm", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.